

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Permanența istoriei

Sintem aici unde ne-am născut și ne-am format ca popor, n-am venit de nicăieri, niciodată, chiar dacă împrejurări vitrege uneori ne-ar fi silit. Dimpotrivă, ne-am înfipt și mai bine tălpile-n lut și, neclintii precum munții, de la rădăcina a peste două milenii ne tragem seva caldă și strămoșească a celor mai multe din speranțele și datoriile noastre de viață.

Neclintii precum munții și înfiorați tot ca ei. Pentru că ori de câte ori privim mai adine, în destin, mai departe, și ori de câte ori în istorie, la o etapă sau alta, încercăm un bilanț, o emoție de altfel a spiritului, de deasupra din înălțurile firii, pară să luminează un cer testamentar. El a mai fost privit, el este și rămâne în continuu privit, noi l-am sprâjinit și îl sprâjnim cu toți înaintașii, cu toți contemporanii și urmașii noștri, și totul dintr-o vechime fără tăgadă și un viitor fără compromis. Un prezent de fapt continuu. Un sentiment, sau mai mult decât atât, o certitudine care cuprinde și lucruri și ființe și, care, în tot ce emană și-n tot ce se atinge lasă acea perpetuă stare de conștiință a istoriei fără de care nici nu ne-am putea defini. Un argument sugestiv în acest sens — întreaga suită de activități și momentul de vîrf al acestora — spectacolul deosebit al împlinirii a 2050 de ani de la întemeierea primului stat de centralitate și independent. Sărbătorind o mileniară existență și evocând glorioase figuri de eroi și martiri ai acesteia, noi, cei de acum, ne-am pus semnătura pe cartea de început a memoriei noastre și am semnat-o cu toate realitățile și înfăptuirile noastre de azi. Printr-o fericită expresie a continuității și moștenirii în timp, istorice, ca și a prezentului, a perspectivei, a viitorului la care aspirăm. Prezența la acest grandios spectacol a secretarului general al partidului, președintel țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, prezența tovarășei Elena Ceaușescu, a celorlalți tovarăși din conducerea de partid și de stat, mii și mii de cetățeni care au trăit secerii cu secerișul întreagă această fascinantă, tulburătoare proiecție a istoriei au făcut din marea act omagial, sărbătoresc, al trecutului un act de manifestare a unității, a dragostei și minidriei patriotice a întregului popor, un act de legitimă și solidară, profundă încredere în partid, în ființa și crezul celui ce, de la cirna datoriei și responsabilităților sale, veghează și ne conduce spre un viitor mereu mai demn, mai prosper.

Chipul marelui erou de început de neam trece în lumina tainică a lui Decebal și de acolo prin sufletul și pe fruntea tuturor bărbatilor de bine ai țării, ca printr-un lung și de muni cu virtuțile acoperite de soartă. O întregă lucrare a istoriei îi reunește în conștiința noastră și-i situează într-un dialog permanent. Este dialogul nostru de fapt, al celor de azi, cu lumea noastră de ieri și aspirațiile ei intruchipate în înfăptuirile de acum. O întemeiere în gând și în fapte care, din perspectiva timpului a făcut și va face din noi protagoniștii celei mai rodnică, mai demne și mai cetezătoare etape din toate câte le-a avut istoria și se va putea afirma, pe bună dreptate, că în tot ce am întreprins și în tot ce întreprindem și o mare dragoste de libertate și un sincer, profund patriotism.

Un temel al legămîntului fără de popor și față de țară îl reprezintă programul construcției noastre socialiste în cadrul căruia, dimpreună cu munca, dimpreună cu știința și creația, cu arta și cultura, cinstirea erilor, a luptei pentru libertate și progres ocupă un loc cu totul deosebit și se bucură de o importanță aparte. Festivalul național „Cinstirea României” înglobează toate acestea și se constituie în insuși într-un cadru generos de educație și manifestare a vocației patriotice. O tulburătoare lecție de istorie și o tulburătoare, enormă emoție a acestui spectacol amintit rămîne să ne provoace pentru mult timp viața în legămîntul și continuitatea ei însăși, ca o dovadă a ceea ce sintem, am fost și vom fi. Și aceasta cu atât mai mult cu cât, încărcate de istorie fiind, știm să primim și istorie și nu numai din memorie, ci chiar din față, adine, timpul trecut și prezent, viitorul pe care ni-l asumăm, edificîndu-l.

Lucafărul

● 2050 ● „Neclintii în furtunile istoriei” de George G. Potra ● Literatură sub semnul valorii și angajării, în cea mai fertilă epocă din istoria țării

În pagina a 3-a

JURNAL DE POET

Periplu umanistic

am făcut o călătorie prin Europa într-o noapte de vară, cu profunde semnificații spirituale prin cartea densă și semnată alina de bucurii și înălțată Periplu umanistic datorată marelui nostru cărturar de dimensiuni naționale care este profesora Zoe Dumitrescu-Busulenga. Cartea de trei sute de pagini bune, în afara unor ilustrații la text semnificative, este o meditație de sinteză, o călătorie în interior în lumea de spirit a lezământului de civilizație și cultură de proporții cosmice care este Europa, de la originea ei pînă astăzi. Călătoria pleacă dinaintea în afară, locurile în care umanistul va po-nosi sint precis cercetate cu decenii în urmă prin cărți, opere de artă, înainte de a fi fost văzute călcat pe nasul nemijlocit. Se știe precis ce trebuie văzut, ce te așteaptă de altă amar de vreme în celebrele cetăți ale civilizației lumii în care ne-am zămislit și noi ca donor.

Profundul sentiment cu care rîmîm două parcurgera acestei cărți scrișă cu acel scintiletor cuget și inimă fierbinte ce se înalță din fiere frază scrișă ori-cu-vint vorbit al acestei superioare înzestrări este legat de uriasa importanță ce-i revine culturii, cărții, operei de artă în formarea conștiinței unui popor, a plăsmuirii făc-turii morale a fiicărui om în parte ca mădular al unei comunități ce trează de vechi, devine istorie, factor de civilizație ce iradiază bunătaie, iubire, frumos în lume de-a lungul veacurilor. Cit de

Ioan Alexandru

Continuare în pag. a 7-a

● Fondul principal al culturii române ● „Apartenența unui scriitor la o literatură nu poate fi redusă numai la aspectul limbii” ● Convorbire cu Al. Oprea

În pagina a 6-a

A. I. Zăinescu

Ani de lumină

E patria o purpură-n mișcare Cînd trece blind, de gînd iluminat înnoitorul vramii, cel dintîi bărbat Simbol de înălțimi cuceritoare.

Nicolae Ciobanu

Continuare în pag. a 3-a

Și-i este vorba cuget ce vibrează Din adîncimea acestei națiuni Zidindu-i diademe în cununii Incandescent prezent scilicid în rază.

Pavel Pereș

În vatra noastră pură ca o floare Cuvîntul său e sacru, de dreptate, Din glorioasă suveranitate. Deschide căi luminii viitoare.

Cu ei sui-vom însoțite trepte Desăvîșind prin muncă mai deplin, Mai omenește, fericit destin Sublimei patrii libere și drepte.

Aducem azi prinos, cinstire iară Ci micuțului suprem, neînrîcat Acelui care viața ne-a-nchinat, Eroului de stîlpe legendară.

Pavel Pereș

TINEREȚE

Poetul Justin Moraru l-a apărut de curînd un roman intitulat *Vina*, sentiment în razele căruia se organizează întreaga materie a cărții. Este locul să spunem chiar de la început că debutul în proză semnat de Justin Moraru se adăuă în mod fericit la un remarcabil număr de talente pe care Mircea Săntimbreanu le-a încurajat prin editura „Albatros”.

Romanul — de un realism aburit de nostalgia unei vieți tradiționale dar și de aceea a viitorului, a nouității cele mai frapante pentru caracterele născute și oțelile de vechime structurilor rurale de la noi — se organizează din inepuizabila zovă a reveriei în care biografica eroului Traian Laru se împletește cu semnificațiile ale unei recente perioade istorice. Ceea ce dă pregnanță acestui roman este semnificația momentelor în care istoria se confundă cu des-vrîndera unei întregi clase din marea sa centru a se dedica unui efort de construcție inedit. Nu numai Traian Laru, dar toți protagoniștii romanului, lucrători pe Marele Șantier, sint țărani; trecerea de la muncă câmpului la lucrările san-tierului apare foarte firesc, avînd în vedere că vechea economie rurală avea un caracter universal, toate mecoele de

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 7-a

15 ANI DE LA CONGRESUL AL IX-LEA AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Actualitate și autenticitate

actualitate și autenticitate, fată două concențe moderne, două „idel literare” a căror înțelegere teoretică și aplicare practică constituie, fără îndoială, unul din testele fundamentale căruia i se supune orice epocă literară distinctă spre a-și vădi conștiința de sine la urma urmei, coeficientul de originalitate în ceea ce privește rezolvarea dilemei: mereu deschis probleme a raportului dintre adevărul obiectiv al existenței umane și imaginea artistică relevator veridică a acestui adevăr. Neîntrecut anipse unor „atacuri” și întreprinderi conștente de-a lungul întregii noastre istorii literare, putem totuși afirma că cele două concențe nu s-au aflat niciodată, precum în ultimele trei decenii, în situații mai complicate și, nu o dată, mai contradictorii și mai agitate. În genere, nu sintem amatori de antiteză ad-hoc enunțate, pentru a ne spori cu orice preț senza ducerii la bun sfîrșit a demonstrației critice. În cazul de față, însă, procedul se impune de la sine, are o determinare obiectiv istorică, deoarece anare cit se poate de limpede categoria diferență de regim căruia ecuația estetică actualitate-autenticitate îi este supusă, pe de o parte, în primul cîncisprezece ani și, pe de altă parte, în ultimii cîncisprezece ani ai perioadei de timp istoric la care ne referim. Prelund formularea unui reputat teoretician contemporan — Adrian Marino —, dar plasînd-o într-un context tematic oarecum diferit, să urecîm că această deosebire de regim vizează în primul rînd conținutul și unghiul de percepție al celor două concențe. Într-adevăr, bliundu-ne în exalță măsură pe ceea ce am numi evoluția procesului de definire tematică a celor două concențe și pe efectele lui palpabile, identificabile în sfera actului de creație înscuț, sintem în mărură a evalua cu pregnanță exactitate mutabile ce au loc sub ambele aspecte. Aflate într-un raport de intercondiționare dialectică indestructibilă, conținutul și unghiul de percepție al ecuației actualitate-autenticitate, în urmă cu cîncisprezece-douăzeci de ani, erau privilegiate de unele dintre cele mai de seamă atribute dobîndite de gîndirea critică și practica literară a epociilor anterioare. Feișizarea mecanicist-tesistă, vulgar-sociologizantă a conceptelor divulga nu numai dramaticul, păzibilul divorț cu tradiția, ci, totodată, era deosebit de anar dezolată deficiet de înțelegere din perspectivă etic-filozofică și etic-spirituală, implicit estetică, a însei condiției umane și a problematicii artistice proușă de acesta.

Dînd curs unui asemenea punct de vedere generalizat, ni s-ar putea răspunde că refăcută dezinvolută că, totuși, în acea perioadă au

Nicolae Ciobanu

Continuare în pag. a 3-a

Programul și mitologia unui poet (II)

Cu acea inteligență artistică și critică pe care o posedăm, lucrăm la autenticitate. Grigore Hagiu oferă într-o Artă poetică imaginea concisă, clară, pînă acolo unde poate merge claritatea lirismului, a felului cum concepe poezia și însușirile, a modului cum vede ființa creatorului în care se desfășoară, în marea crîngărie a lucrului în sine, a imanenției: „aceste păsări cresc din mine / la început au numai ciocul ascuțit / mă devorează-noet / pe dinăuntru / flece labitură-n „carnea mea / le-adaură o pană la aripă / împădurit de păsări albe sint / acum ai zice vor zbura / și va rămîna în urma / prelungiri lor născuți înverșe / cu țipele-asurzitoare / o insulă de calcar pîngurată / dar nu se pot de mine desuțări / sint unica lor hrană / și cit mai am un fir de sinke / le simt făcîndu-si cuibul pentru nui / născînd în umbra celui ce le-am fost / ciudată vegetație legănătoare cînd nu mai sint și ele se prefac în serum / să mă renasă din cenușă / astfel ne pot distruge și ne nastem recinroc / ait de reușe și plini de drazește / incit și eu și ele și cenușă / pîrem o întreită împietrită-a lumii”.

Cititorul va observa aici, cu ușurință, programul și mitologia unui poet inspirat, cu alte cuvînte, profesiunea de credință a unui autor care își simte guvernate vocea și rostirea de forte obscure, de devorări și regenerări interioare, petrecute în abisurile insondabile ale ființei; iar, recunoscînd multe din locurile comune unei astfel de viziuni, consolidată prin prestigiul și tradiție, asupra multor greu definibile ce dă nastere poeziei, va avea, deopotrivă, și confesiunea unui poet a cărui obsesie maioră poate fi considerată sensibilitatea arhehică la tot ceea ce alcătuiește noastră individuală datorează și suportă din partea totalității cosmice și antropice. Toată poezia lui Grigore Hagiu este mărturia unui spirit care se perene înfrînt, înfrînt pînă la osmoză, în bine și în rău, în plinuri și în goluri, cu întreaga natură, supus coredondentelor ei primordiale, influențelor, modelărilor și asedierilor ei de tot felul, înstrîinat de sine, dar și conștientizat în același timp de această participare la elanul vital universal. Foarte rezumat spus, această poezie, purtînd în ea, la prima vedere, un soi de ariditate a speculației, se bazează pe constatarea și aprofundarea ancestralității din ființa umană, înțeleasă

Continuare în pag. a 7-a

Dan Cristea

INIMA

Urcă prin inima noastră griul în stemă, Sîndarde ne mîngîie iorăși retina. Patrie, te simt în toate cuvintele pe care le-vești ce este lumina.

Istoria se-aude în timpurile noastre cum bote In ritmul visat de ațiția eroi. Inălță-te, patrie, în libertate — doar prin țina putem azi să fim NOI.

Sintem, toți, lingă inima ta milenară. Mîngîie-ne cu un riu sau c-un munte retina. Tu-vești piinea să aburească, griul să crească.

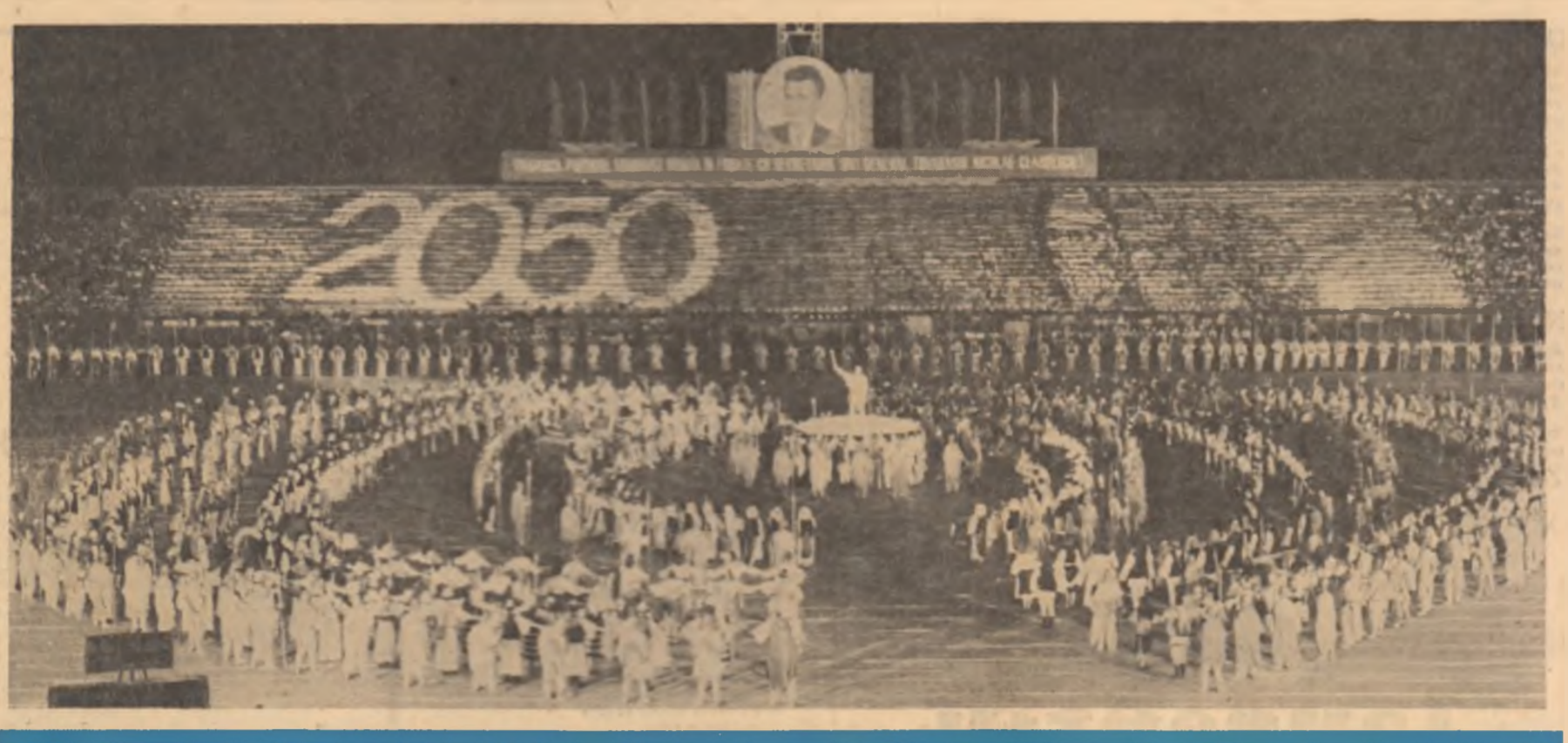
Dan Rotaru

ARTA LA IZVOARELE VIETII

Posibili eroi de roman

Plowase toată noaptea: rece, mărunt, „ciobănește”. Apoi zorii nu sînt peste oraș cu o altă ploaie, de aur, descoperind acel farmec dulce care te leagă de Brașov și nu-ți mai dă drumul niciodată. Este singura explicație pe care o dau faptului că cei veniți să rămîna, rămîn, iar cei veniți să vadă se întorc.

„Sufletul omului, aduce cu berzele, zicea un localnic, vine și pleacă, întotdeauna credincios cuibului. Te uși în ochii cuiva și-i citești sufletul acela cu aripi, și te miri ce multe pot scrie acolo și ce mintini pot sălășui într-un suflet de om...”. Sîntosul cunoscut nu se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată lumea este mais-trul Iacob Turean, ori nea Turean cel care rămîne și noaptea în hald, nu că n-ar avea casă, ci că n-ar avea timp să găsească căi de ieșire dintr-un oraș în care se simte locmai bătrîn, adică mai are cîteva luni pînă la pensie. Pînă atunci lucraza la „Tractorul” și, pentru toată

NECLINTITI ÎN FURTUNILE ISTORIEI

Năsterea, viața și moartea au pecetluit pentru fiecare dintre fiii acestui popor, pentru fiii lui cei credincioși și drepti, fiii lui cei înțelepți și buni, un legământ de nedesfăcut cu țara.

Cu acest pământ românesc, pe care ne-am născut, trăim și înțelegem să dăruim pentru veșnicie.

În fiecare colț de țară, locuitorii acestui pământ românesc își identifică însemnele trăirii lor multilinare, ale existenței strămoșilor și moșilor lor. În fiecare colț de țară, locuitorii acestui pământ românesc au amestecat singele jertfii și sudoarea trudei strămoșilor și moșilor lor.

Pe acest pământ, frumos, armonios și bogat, poporul român s-a născut, a trăit și trăiește ca un popor unitar.

Noi am rezistat. Neclintiti în furtunile istoriei.

Sase sute de ani de alte groaznice încercări, în care această țară și acest popor, situate la intersecția marilor imperii ale vremii — otoman, habsburgic și rus — au rezistat tuturor păloșilor cuceritori care au primit de nemurătate ori expresia cea mai brută a agresiunii, nu au putut înfrânge existența și existența voințelor românești, concentrarea acestora în state feudale puternice, cit și conservarea ființei poporului apărarea autonomiei țărilor române, înscriseră în istoria românească a unor epoci de puternică înfiorare a civilizației materiale și spirituale.

Noi am rezistat. Neclintiti în furtunile istoriei.

„Miraclul” rezidă în vitalitatea acestui popor, în dragostea sa necontenită pentru glie, în harul construcției în optimismul său funciar, care l-au dat putere să se apere, să rămână, să fie el însuși, care l-au dat putere să pună din nou și din nou, de nenumărate ori, temelieii unor noi și noi ziduri.

Devenirea noastră reliefați adevărul fundamental că iuzul asurării străine poate frina sau întârzi pentru un timp evoluția unui popor, dar nu poate împiedica realizarea aspirațiilor sale legitime, dacă el este hotărât să lupte până la capăt cu fermitate și eroism.

Întreaga istorie a poporului român se înfățișează ca istoria unor necontenite lupte de clasă,

Noi am rezistat. Neclintiti în furtunile istoriei.

minime, că fără această jertfă — însemn distinctiv al blazonului nostru de demnitate națională — această țară și acest popor ar fi fost trecute pe sub furcile candinse așezate de marile imperii vecine, pierzându-și libertatea și chiar ființa, așa cum s-a întâmplat cu alte țări și popoare.

Noi am rezistat. Neclintiti în furtunile istoriei.

Așezat, cum spunea cronicarul, „în calea tuturor răutăților”, acest pământ românesc a fost de prea multe ori zguduit de groaznice încercări. Brăzdarul nemilos al războiului, necorâr și nemuritor, s-a înfățișat adeseori în trupul țării, răscolind adine casele și sufletele a numeroase generații, aducând suferință și urgie, în singurul trupul sănătos al unui popor născut cu harul construcției.

O mie de ani de groaznice încercări, în care această țară și acest popor au fost un bastion în fața valurilor pogorătoare migratoare ce s-au scurs neintermitent, rămintind anacolic, sub copitele carilor sălbatici, brazdele pământului românesc, o mie de ani de rezistență în fața unui adevărat holocaust nu au putut distruge

Noi am rezistat. Neclintiti în furtunile istoriei.

„Miraclul” rezidă în vitalitatea acestui popor, în dragostea sa necontenită pentru glie, în harul construcției în optimismul său funciar, care l-au dat putere să se apere, să rămână, să fie el însuși, care l-au dat putere să pună din nou și din nou, de nenumărate ori, temelieii unor noi și noi ziduri.

Devenirea noastră reliefați adevărul fundamental că iuzul asurării străine poate frina sau întârzi pentru un timp evoluția unui popor, dar nu poate împiedica realizarea aspirațiilor sale legitime, dacă el este hotărât să lupte până la capăt cu fermitate și eroism.

Întreaga istorie a poporului român se înfățișează ca istoria unor necontenite lupte de clasă,

Noi am rezistat. Neclintiti în furtunile istoriei.

Istoria ne-a obligat să nu privim independența și suveranitatea țării ca niște noțiuni abstracte. Istoria ne-a obligat să facem din ele valori fundamentale cu care nu am făcut și nu putem face nici un fel de compromisuri și tocmești. Istoria ne-a obligat să facem din apărarea acestor valori nu numai o cauză națională, ci și cauza individuală a fiecărui patriot român.

Ne clintim înaintea și venerația deplină pe care ei o merită pentru jertfa lor deosebită și aluzul sfânt al neamului țării, pentru sacrificiul de sine cu care au scris paginile epopeii românești de luptă împotriva opresiunii străine, pentru apărarea pământului străbun al patriei. Stim bine, cei de ieri, de astăzi și de

Noi am rezistat. Neclintiti în furtunile istoriei.

Libertatea țării este strădania cea mare a milioanele și milioanele de țărani anonimi pe care istoria noastră frământată l-a așezat în fruntea furtunilor și anarhiei de mari idealuri. Libertatea țării este steagul sfânt sub care s-au ordonat muncitorii acestui pământ, odată cu înființarea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România în 1923 și mai apoi, în 1924, odată cu crearea Partidului Comunist Român. Libertatea țării este opera atitor și atitor gânditori și patrioți luminați care l-au înțeles și l-au exprimat vrea. Libertatea țării este crearea unei națiuni, care și revendică independența și suveranitatea ca un determinant fundamental și permanent. Memoria poporului român așază la loc de cinste, în Pantheonul celor ce au contribuit prin fapta și jertfa lor la furtuna României libere, independenței și suveranității noastre, neclintiti și patrioți care, au dat pilda unui devotament fără de margini față de destinele poporului român.

Valea Albă, Călugăreni și pe atâtea alte altare ale nemuririi românești.

Clintim pentru totdeauna pe cei ce-au căzut la datorie pentru țară, în 1877-1878, la Plevna, Grivița, Smirnan Rahova, pe toți cei care proclamară, cucerind și asigurând independența pe cimpul de luptă au împlinit un mare act de demnitate, o nevoie vitală, o aspirație istorică, au deschis o nouă erocă în devenirea poporului român, calea realizării unor numeroase și complexe creșteri.

Clintim pentru totdeauna pe cei ce-au căzut la datorie pentru țară, în 1918-1918, la Oltuz, Mărăști, Mărășești, Iujind cu eroism și abnegație pentru apărarea pământului străbun împotriva ocupanților, pentru salvarea unității și integrității sale teritoriale, pentru libertatea și onoarea patriei.

Clintim pentru totdeauna pe cei ce-au ridicat în anii tulburai ai perioadei interbelice împotriva pericolului fascist, pentru apărarea independenței, suveranității și integrității patriei, uniți prin răspunderea politică și morală față de destinul României, față de vitorul celorlalte țări și națiuni ale lumii, în fața secolului civilizării omenirii amenințate de fascism.

Clintim pentru totdeauna pe cei ce-au căzut la datorie pentru țară în anii 1944-1945, eliberând deplin teritoriul României și aducând o contribuție însemnată la eliberarea Ungariei, Austriei și Cehoslovaciei, la înfrângerea definitivă a hitlerismului, contribuție situând România pe locul patru între națiunile lumii care au luptat împotriva fascismului, ceea ce așază pe demnitate poporul român în rîndul celor care au suferit într-adevăr și au contribuit într-adevăr pentru învingerea Zilei Victoriei, pentru ca Ziua Victoriei să vină cu o zi mai devreme, pentru ca pacea, cucerită prin suferințe fără egal, să devină o realitate și o permanentă.

Noi am rezistat. Neclintiti în furtunile istoriei.

Atasamentul nostru funciar pentru independență și suveranitate și-a găsit un corolar firesc în aspirația noastră multisecolară la unire și unitate națională, ideea formării unui stat unitar, eliberat definitiv și deplin de jugul opresiunii străine, în care românii, strîngi launitate, să-și afirme în fața umanității propria lor menire, a dominat gîndirea și planurile politice, militare și diplomatice ale înalțărilor noastre, ale conducătorilor de țară și de oaste, devenind în epoca modernă și contemporană idealul suprem al întregii națiuni române.

Unirea din 1859 și Unirea din 1918 — trepte pe drumul aceluiași ideal materializat pentru prima dată în urmă cu 360 ani, în urmărirea anului 1860, expresii ale voinței poporului român de unitate și libertate națională — au pus în evidență încă o dată, în modul cel mai convingător, la fel ca toate celelalte procese și acte definitorii ale evoluției noastre, rolul marelui și furtunilor ale istoriei, că și atotul marejor nu care îl pot avea aceste personalități ce se identifică cu aspirațiile maselor largi populare și înțeleg sensul devenirii istorice.

Faște de răscură ale istoriei noastre naționale, unirea Moldovei cu Muntenia, la 24 ianuarie 1859, dobîndirea independenței de stat a României, la 9 mai 1877, și furtuna statului național unitar român, la 1 decembrie 1918, prin unirea Transilvaniei cu România nu au fost evenimente întâmplătoare, de conjunctură, un dar oferit poporului român, ci cuceriri ale poporului român, materializînd năzuințe multisecolare.

Faște de răscură ale istoriei noastre, toate aceste cuceriri au fost împlinite ce cîmpul de luptă, scrijindu-se pe aspirație înălțătoare, ne devotament nemărginit, ce ardent patriotism, ne neostenită truda și generos sacrificiu.

Faște de răscură ale istoriei noastre, toate aceste cuceriri răsfrîng singele jertfii și nu velle de meselor de perferacți și meritali.

Faște de răscură ale istoriei noastre, toate aceste cuceriri au avut o însemnată cardinală pentru eforturile desfășurate în continuare de poporul român de calea proasfătată materiale și spirituale, a progresului și civilizării.

Faște de răscură ale istoriei noastre naționale, toate aceste cuceriri reprezintă visul pentru care s-au jertfit numeroase generații de înalțăți, împlinirea unei necesități obiective a însăși dezvoltării noastre istorice.

George G. Potra

LITERATURA SUB SEMNUL VALORII SI ANGAJĂRII, ÎN CEA MAI FERTILĂ EPOCĂ DIN ISTORIA ȚĂRII

Dialogul fără sfîrșit

desi raportul literaturii cu mediul istoric nu este nicicum mecanic, pentru că opera excepțională izvorăște din condițiuni practice inanalizabile, totuși este fapt sigur că un mediu propice stimulează sub aspect generic creația. Oricine examinează astfel literatura română în ultimii cincisprezece ani nu poate să nu observe că regimul ei este așa-zicind ieșit din comun. Nu este în discuție valoarea în absolut și nici diversitatea „scopurilor” literare (ele totuși există) ci o însușire obiectivă, cu neputință de confundat, pe care această scurtă perioadă cronologică a căpătat-o ca un rezultat de la sine înțeles. Această însușire este „complexitatea” și cînd spun „literatură complexă” am în vedere multimea legăturilor pe care spiritul critic le stabilește în spațiu și în timp.

Avem scriitori importanți, opere valoroase, un mediu în general propice, o cultură în sine robustă. Dar de unde provin toate acestea? Ce factori stimulatori au condus la acest efect benefic? Așezînd faptele în conexiunea lor necesară, este de observat că literatura română a luat o înfățișare, în ultimă analiză, „organică”. Opera nu se mai naște spontan și scriitorul a pierdut acea inocență senzație de pionierat absolut. El este un fragment cugețat dintr-un întreg virtual, efectul unei înalțări substanțiale tratate care este „tradiția” și refac în spiritul actualității imediate, experiența literară anterioară. A fi actual este a fi un efect substanțial istoric. În fața istoriei literare, scriitorul de azi nu reacționează „religios”, ci inteligent. Adîm că „tradiția” este materie finalizată în operă în judecată estetică, este și un domeniu causal inepuizabil. Nu este de gîndit „inovatie” fără o contribuție „tradițională”; invenția absolută este un fapt mai greu de închipuit, căci termenul estetic este „nou” reprezentînd în fond o reacție intelectuală înedită pe un teritoriu imantent organic. Nîmîc din ce se naște esteticeste nu este fără o cauză „tradițională”. Avem în literatura română cultul un fenomen de tot interesul, interpretat de unii în chip greșit precum o „întîrziere” fiind în realitate numai o notă de originalitate istorică. Noi n-am avut „clasicism” la nivelul cronologic european, „iluminismul” românesc ca și „barocul” au nota lor insolită. Toate acestea, topin-du-se îndată după romantism într-o materie cu, practic, toate posibilitățile, au dat acea înfățișare de „întîrziere precursoră” care este o constatare izvorită din observația obiectivă. Trăind alături de curente și cu un „europicism” intrinsec, sincronizîndu-se cu dol-trei pași în urma Europei, literatura română conține în sine această trăsătură de imanență generică. Nu e de mirare atuncî cum de răspunde ea din „tradiție” în „actualitate”. Nu avem practic tendință estetică, simptom, formă și idee emisă acum fără o anticipație în istoria literară internă și ceea ce a cristalizat scriitorului român este, în sfîrșit, lucrul inventiv în mediul organic. Nu-i vorbă, inițierea „tradițională” este în fapt cu mult mai substanțială și a cunoaște experiențele fundamentale produse de predecesorii e nu o dată la scriitorul nostru „la chiquenaude de la creation”. În acest chip, nota de specificitate rămîne și asigură literaturii naționale culoarea ei inconfundabilă. Totuși, a fi „național” nu este a te înconjura de un zid, după cum izolarea culturală n-a produs decît arareori, și mai degrabă în restim național scriitorului român este și „universalist”. Dar ce înseamnă aceasta? Înseamnă, mai întîi, a consulta literatura în ce are ea valoros fără vreo rețineră rasială sau

ceste elementar. Nu ascund că există cazuri de producțiuni mimetice și de aceea neizbitute sub raport pur artistic. Însă în procesul istoric ceea ce este imitație se elimină de la sine, constituind uneori chiar un factor dacă în sine nevalabil, însă stimulator în ceea ce privește faulker este tot alt de reprobații cu a scrie în maniera lui Camil Petrescu și nu înțeleg inițiativa acestora care vîd exclusiv în inițialul fapt o teribilă erzie.

Ceea ce am cristizat teoreticeste în acesti ultimi cincisprezece ani este dialogul cu umanitatea și cu democrația. Nu vîd nimic bizar și inadecvat în raportul scriitorului român cu literatura universală. Ea chiar, dumptoriivă, a și ce se petrece esteticeste în lume este, de lîngă un spor considerabil cultural, și un factor de înalțare estetică. Literatura noastră nu se face cu diletanți și mai rar a dat autodidactul capodopere. A consulta valorile este un semn de excepțională conștiință planetară. Mă feresc de insinuații bibliografice fiindcă ele se cunosc și se repetă observații curente. Cîi se traduce în România este un fapt notoriu; cit se comentează, în general, cu perfectă înțelegere și cu discernămint axiologic se poate observa fără dificultăți. Din acest dialog continuu cu lumea, scriitorul român a ieșit neînțeles clarificat. Acestea fiind faptele, rămîne de văzut cum se împacă producția „națională” cu inițierea culturală „universală”. Se împacă și încă foarte bine, căci a fi „național” pe deasupra datelor literare imediate este curată himeră; crezi în spiritul organic și național, consultînd alit, tradiția internă și cultura universală, desigur în limitele raționalității și umanului. A fi universal este neîndoișoal a fi în proporție directă național.

Sînt unii care vîd în literatura noastră un soi de insulă fără propagare culturală exteroară și fără sorți de izbîndă vîitoare sub aspectul popularității. Aceștia zic că din pricina circulațiunii reduse a limbii literatură română n-are cum să iasă din zona, ca să zic așa, „margină”. Propagarea literară nu este totuși un fenomen autonom și mai degrabă efectul unor fenomene de ordin politiceste. Vreme poporul este politicește cunoscut în lume, literatura se poate propaga mai ușor. Sub acest aspect merită să fim optimiști căci, din cauze izbitoare, literatura noastră și-a prădărit o întîrire sustinută în circuitul universal de valori. Rămînd în a fi clarificate detaliile, observ totuși că „mitologia” propagării presupune și o judecată în sine supărătoare. Un scriitor genial există sub aspect valoric și fără a fi cunoscut în lumea largă și nimeni nu poate umbri opera lui Eminescu de motiv că Baudelaire este în acest moment cu mult mai celebru. Sadoveanu era contemporan cu Faulkner, fără a fi axiologic mai prejos, Creangă este nepereche, I. L. Caragiale nu scade la comparațiune cu Pirandello Arghezi are o profunditate infinit mai mare decît Claudel. Există în literatura noastră un simț intrinsec universal care face practic ca „propagarea” să fie o acțiune în definitiv secundară, cu rol mai degrabă „reparatoriu” decît în consolidarea unei valori.

Sînd ca este prin sine literatura română, căci sentimentul valorii proprii întemeiat pe examenul rațional nu zădărnicește anonimata temporal al unei opere, observ că stabilitatea judecăților noastre vine, hotărît, din mediul istoric nemîlîc. Din această literatură complexă, privînd în toate punctele cardinale și examinîndu-și tradiția, din acest înfînit dialog în spațiu și în timp, este cu neputință să nu iasă un spirit rațional, stabil în cronologia lui imediată. A face din această idee — o realitate este în sine suprema izbîndă a literaturii române.

Actualitate și autenticitate

Urmare din pag. 1

asăruți și scrieri memorabile, adică romane precum Desul, Nicora Potocari, Morometii, Bietul Ioanide, Groapa sau cărți de poezie precum Cîntare omului, Surusul Hiroshime, Fluxul memoriei, Primele iubiri. Este adevărat, numai că ne aflăm în prezența unui adevăr de esență tragic paradossală. Să nu uităm, titlurile enumerate sînt excepțiile ce confirmă regula, de vreme ce însuși autorii lor în nu toate cazurile sînt victime (dacă se poate zice astfel) de anverzură ale acelorasi stări de lucruri. Fie că avem în atenție ostilitatea coercitivă a spiritului critic doamtic cu care sînt împinate marile lor izbîndi artistice, fie că luăm în considerare dureregul tribut plătit prin unele dintre scrierile ce le dau acum la iveală, ajungem la aceeași încheiere: ni se arată „pe viu” care anume era situația generală, straniu autenticitate, de altminteri, de „epica” durmă a vieții literare în ansamblu.

Dintre mizele și străduțele definirii și apogeele formulate de G. Călinescu în chestiunea a ceea ce — tot în al său Dictionar de Idei literare — Adrian Marino numeste actualități literare autentice, opuse celor simulate, le reținem acum pe cele ce urmează: „Între contemporan și actual este de făcut această distincție calitativă: «Contemporan» este ceea ce trăim sub ochii nostri în acest minut, «actual» — ceea

Posibili eroi de roman

Urmare din pag. 1

vedea pe supraveghetore la datorie. Adică pregătite să mă lămurască, dacă și ezita în fața unei vitrine. Da, istoria nu se încetă numai din manusă. De multe ori, pe lîngă lecția caminate din carte, viața rămîne cea mai serioasă lecție de istorie.

Mă așteptam să descopăr un director vîrstnic, sfîtos, cu un birou plin de cărți de specialitate. Și am descoperit un tînd de patruzeci și doi de ani, cu garoafe pe birou, inteligent, azambî, îndrăgostit de muzică, dar și de muzică, pictură, poezie. Modest, aceluși propunerea — să-mi vorbească despre ultimii cincisprezece ani din viața sa — prezentîndu-mi ceea ce eu făcui și vor face colegii lui, aici la Brașov.

Încet, încet revin la mîncă. La început, adică după terminarea studiilor, Titus N. Hașdeu a fost numit muzeograf la Bran. Mai tîrziu, după ani de muncă, ajunge directorul Muzeului. Un singur lucru l-a nemulțumit. Și atunci, și acum. Timpul. Mereu își fuge printre degete, obligîndu-l să constată că mai al atîtea de făcut, că nu pot face mai multe.

Titus N. Hașdeu are o zi a lui, pe care n-o va uita niciodată, pentru că ziua aceea a schimbat viața lui și soarta județului Brașov. Este vorba de 18 august 1968, zi în care Ionarșul Nicolae Ceaușescu a vizitat lăcașurile de artă din zonă. Pe vremea aceea muzetele erau un fel de depozite de obiecte, imi spune interlocutorul meu. De pildă, nu era nici o secție care să prezinte Brașovul și rîndu lui în viața economică și social-politică a țării. Îndăcășile primite atunci ne-nu fost de mare folos. Mai bine zis, au fost lînce directoare după care ne-am ghidat în toată acți-vitatea noastră”. După numărul muzeelor, secți-jilor de etnografie și caselor memoriale din ju-

deși, așa adăuga eu, această activitate a fost mai mult decît fructuoasă. Titus N. Hașdeu cunoaște toate problemele muzeelor din județ. Conduce un anuar de specialitate, „Cumidava”. Scrie versuri și publică în diferite reviste. Este preocupat, ca specialist, de căldăie și casteltele feudale, de valorificarea documentelor inedite din arhive, legate de lupta pentru unire și unitate națională. Dacă n-ar fi suferit un accident în copilărie, Titus N. Hașdeu ar fi putut ajunge arhitect. Uneori își imaginează un oraș proiectat de el: oază de lumină și căldură, în care lumea să trăiască în linște și pace. Demult, ca licean, cînta. Putem ajunge cîntăreț de operetă. Muzica își scaldă sufletul, așa cum pictura își bucură ochii.

Ascultă cu pioșenie Beethoven, dar și Alaba. Tot la suflet ajungem. Nu-l pot îndărîni de ochii lumii. El va fi prin fibrele tale și te va descoperi așa cum ești. De multe ori, Titus N. Hașdeu, se gîndește la vîștii bărbăți care trăit pe acest pămînt, sau la femeile lor. „Ceea ce a rămas de la ei este puțin, imi spune. Și totuși, în fața dovezii certe că aici pe locul acesta a fost vatra unui case, își dau lacrimile, cit de bărbat al fi. Imi amintesc cum, pe un șantier, în fața ochilor noștri se lăsa descoperit o civilizație. Vădră, pămînt, ală vădră, ală pămînt. Și în spațiile acestor lăcui și pentru moment, misterioasă lume, situația comparativă de lînce de la Haghiz Mi-ai dat lacrimile. Viața... Merită să trăiești pentru o asemenea secență. Eu sînt un norocos. Dar fiecare am este norocos în felul lui.

Ultimii cincisprezece ani din viața mea nu însemnă: satisfacție, putere de muncă, furtă, furtă în plina de timp. Dar nu se poate oclit. Voi duce mai departe ceea ce „Epoca Ceaușescu” mi-a dat”.

„Burebista, cîltor străbun” — sculptură de Rodu Altenie

Artur Silvestri

Ave Eva

Aș vrea să-ți dau bună dimineața... Ave Eva

Aș vrea să-ți dau bună dimineața... Ave Eva

Aș vrea să-ți dau bună dimineața... Ave Eva

nimicul văi acounele esudate fetelii... Ave Eva

pe florile grădinii artificiale pe... Ave Eva

și îți l-am coborât cu o lungă funie... Ave Eva

pe ceapsa ta pe gura ta... Ave Eva

un suris ca acoul unei palme... Ave Eva

sensibil la căderea fulgilor de omăt... Ave Eva

soarele cotcodăcind — curcigu — printre... Ave Eva

dar mai ales o fiară aurie... Ave Eva

și gansa unică de a respira sub inocențul... Ave Eva

pleoapele soarelui coborâte cu adierea... Ave Eva

cu frica teribilă a capililor... Ave Eva

o ceașcă de ceai dar mai ales... Ave Eva

și florile disperate că nu pot vorbi... Ave Eva

și furiu acelu urangan... Ave Eva

stind în fatolul ca un corb alb... Ave Eva

sau mai curînd ca un cal roșu cîntînd... Ave Eva

nimicul laltă ceea ce mi s-a dat... Ave Eva

în sfînta putere a nopții să găsești împăcarea... Ave Eva

afurisit scriul de raze și această... Ave Eva

asa cum Terepsichora-n pas eteric... Ave Eva

Ca o petală

Așadar nu e nici zi și nici noapte... Ca o petală

a încerca să îți mormăie ca o petală... Ca o petală

lingă un mic porțavan de lumină și umbră... Ca o petală

Noapte bună

Astfel îmi aduc aminte de tine... Noapte bună

iată pacea pe care am dat-o... Noapte bună

capabil să-ți taie răspunerea... Noapte bună

Somnul

în adîncea primăvară

Imi este rușine să-ți scriu... Somnul

deci iată că a înflorit... Somnul

de adorația supușilor dar e nenorocire... Somnul

cînd iată a venit în lume primăvara... Somnul

capabil să-ți taie răspunerea... Somnul

Mică serenadă

Mi-ai promis că îmi dai un telefon... Mică serenadă

am meditat alina la problema morții... Mică serenadă

imi cade din mină acest condei profan... Mică serenadă

nimic nu-ți deranjează clopelele diavole... Mică serenadă

seara te duci cu frunza de viță în poală... Mică serenadă

căfelul distruge structura ambientală... Mică serenadă

dar ce face iubitul tău pierdut... Mică serenadă

o dacă aș avea memoria... Mică serenadă

După incendiu

Stau aici în întuneric și te aștept... După incendiu

o Doamne stau împietrit în mijlocul... După incendiu

așadar numai despre cuvînt... După incendiu

a ce mai poți vedea în acest punct... După incendiu

și astfel fără să mai pot ridica brațele... După incendiu

Sub tufele de trandafir

Tu nu ai o rochie pe tine... Sub tufele de trandafir

acest capil pe care-l văd pișit... Sub tufele de trandafir

și răsunarea de pe gura lui fierbinte... Sub tufele de trandafir

în măsura în care palmela miînile... Sub tufele de trandafir

în măsura aceasta nu vei mai putea... Sub tufele de trandafir

înșfîșit astfel te vei pătrunde... Sub tufele de trandafir

deci fără nici o poftă pentru lumea dinafară... Sub tufele de trandafir

asa nu căzută din mine insumi... Sub tufele de trandafir

cura nosul echii genunchi... Sub tufele de trandafir

dan laurențiu

nu te-am văzut dormind niciodată... dan laurențiu

sint ingenul căzută pe grătorele iadului... dan laurențiu

sini absoți înță-mă... dan laurențiu

în absența ta trebuie să spună că... dan laurențiu

înafară de acea noapte de primăvară... dan laurențiu

înafară de clipa cînd trîznindu-mă... dan laurențiu

iluminînd ca soarele... dan laurențiu

e de abuzul mă brezeze mereu... dan laurențiu

ca și cum mi-ai fi spus că și cum... dan laurențiu

O vizită într-o seară

astfel încerc să te ademinesc sub pom... O vizită într-o seară

tu nu ai fost decît un mar de lacrimi... O vizită într-o seară

a încercare de a cădea... O vizită într-o seară

încearcă să te vei mișca... O vizită într-o seară

în măsura în care palmela miînile... O vizită într-o seară

în măsura aceasta nu vei mai putea... O vizită într-o seară

înșfîșit astfel te vei pătrunde... O vizită într-o seară

deci fără nici o poftă pentru lumea dinafară... O vizită într-o seară

asa nu căzută din mine insumi... O vizită într-o seară

cura nosul echii genunchi... O vizită într-o seară

teatru

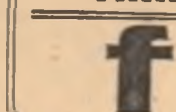
Jocul de-a vacanța

Partea a doua a stagiunii Teatrului... Jocul de-a vacanța

Spetaacolul brasovean propune... Jocul de-a vacanța

Ermil Rădulescu

film

„Stop cadru la masă“

Filmul de debut al cunoscutului... „Stop cadru la masă“

Fără a-și supune demonstrația unei... „Stop cadru la masă“

Călin Stănculescu

televiziune

S-a sfîrșit?

S-a sfîrșit după zile, săptămîni și... S-a sfîrșit?

Kira Cristinel Popescu: „Zîmbetul înflorit al pămîntului“

tărăscă producătorii acestui serial... S-a sfîrșit?

Iulian Neacșu

ULTIMUL

REPORTAJ-ESEU

AL LUI MARIN PREDĂ

„Ar fi părut, după un răspuns dat în... Ultimul Reportaj-Eseu

Niculae Stoian

marin preda AM FOST IAR ACASĂ, PE MELEAGURILE TELEORMANULUI

Surprinzător, cine revine după multă vreme în locurile natale, ce mecanism secret al alcătuirii noastre intime pune în mișcare dorința de a redescoperi imaginii pe care nici timpul, nici peregrinarea prin lume nu le-au estompat și la care, în cazorii de singurătate, te întorci cu bucuria de a le săi acolo întregi și statornice. Le cauți cu nostalgie, cu speranța de a le afla învăluite în aceeași blândă și veche lumină, sub același cer, neatins de rătăcirile anapinurilor. Te uiți și aștepti ca locuri și oameni să vină spre tine, să te recunoască, și să te reintegreze, desființând, prin simplitatea unui gest, distanța pe care timpul ar fi putut-o pune între ei și tine. E dorința de a te ști iar acasă, izvorâtă din convingerea că aici, cu a tăi, ai fost întâi acasă. De a lua iarăși în stăpânire acel univers atât de familiar în care ai început extraordinara aventură a cunoașterii de a regăsi acel „punct în spațiu” călător de încercare și echilibru, acel ax în jurul căruia spiritul tău a pornit să caute adevărul vieții.

Măturăse că revenirea mea pe aceste locuri nu mi-au domolit nostalgia și că întâlnirea mea cu lumea copilăriei n-a mai fost cu puțin. Lumea aceea, cerul acela pe care un Atlas lăuntric continuase să-l țină pe umeri nu mai avea corespondență reală. Se mutase în mine, desfăcut de dimensiunile lui concrete. Știam că Teleormanul încetase să mai fie bătutul de exclusivă legendă a nebunilor sale păduri și a holderilor prin care cal și călăreț nu puteau înainta decât călcându-le cu înec. Sotul însuși își opărea desecapent sub cer, frustrat de mărșă verde a solcilor de odinioară, care, după ce li se împrăștiu miresmele brebenilor, se împrăgnau pară în zidurile caseilor.

Casele de acum? Mari, colorate, violente, cu etajane peștice, nu tateaua frumoase, cu terase închise în lacul prispelor de adămiră, delimitându-se astfel net de întinderea curții. La terasele acestea nu va veni niciodată, să necheze blind și să scurme ușor cu capota, nici un cal. Nici n-ar avea de unde. Am impresia că modelul acestor case par a fi primăriile. De ce? Poate pentru că primăria le impunea țărânilor nu numai ca edificii, dar și ca organizare. Există acolo ceva pe care ei și-l puteau explica suficient, care se amesteca, de cele mai multe ori cu brutalitate în viața lor. Casele țărânilor, mari, de astăzi sint expresia eliberării lor: în plan material — de sărăcie, în plan spiritual — de neliniște și teama pe care le-o inspirau celelalte clădiri. Poate există aici, exprimată cu cea sublimată prătie omului de la sat, conștiința democratizării, dorința dialogării pe picior de egalitate cu instituțiile publice.

Dar țărânul? Ce se întâmplă cu el?

II

El este ademenit din cochilia lui, ca mielul de soare după a repede ploaie de vară. Țărânul iese din orizontul lui tradițional, asumându-și riscurile impuse de societate care nu fără teme, că trece marea industrie. Prin acest proces, el se implică direct într-o istorie nouă pe a cărei scenă este adus vertiginos de transformările economice sociale. Pierde ceva? Desigur: a lume. Toate tradițiile lui sint minate. Timpul nu se mai măsoară după răsăritul și apusul de soare, după căderea frunzelor și întoarcerea ciridurilor de cașca, ci după precizia matematică a ocelor mecanisme care ne presează între acele lor implacabile. Mașinile, pe care știința și tehnica i-le au pus la îndemână, îi micșorează efortul fizic, solcându-l, în schimb, altfel și, oarecum, începându-l de natură. El iese astfel din spațiul lui cu proiecții mitice și intră într-unul în care alcătuirea lumii nu se mai dezvoltă începând cu acel tulburător „foaie verde”, ci prin pătrunderea ei cu o înțelegere sensibil modificată, apelând de cele mai multe ori la argumentul științific. Sub acest nou orizont, țărânul are nevoie de a nouă experiență pe care o dobândește învățând. Unelele sale sint infinite mai complexe și el trebuie să învețe să le minuiască. Celul lui, căruia el îi vorbea odinioară ca unui prieten, este înlocuit acum cu cel al puterii. Limbajul îi reflectă cât se poate de adecvat transformarea. Termeni pe care nu-i auzise sau pe care, dacă îi auzise întâmplător, nu se străduise să-i priceapă, ridicase, poate din umeri și își văzuse mai departe de treburile sale — îi folosește acum cu sensul lor exact, modulator și spune: dinamica producției, productivitate, eficiență, beneficiu, ca să nu mai vor-

- Fotografie de Ian Cucu

besc de o groază de alți termeni tehnici cu care își definește munca și operațiunile sale.

Dar mai este el țăran? De altfel, nici nu-l mai recunoaștem ca atare, pentru că atunci când vine vorba despre el ne grăbim să îl numim țăran cooperator sau și mai simplu, cooperat. Și nu-l recunoaștem nici în noua lui condiție: de constructor pe șantierele care împinzesc astăzi Teleormanul, de chimist la Combinatul de la Turcu Măgurele, de petrolist la șchele Videle, de rulant la Alexandria, sau, mai nou, de metalurgist la Zimnicea. Iată-l, așadar, cu un nou statut social și implicat activ în tot ceea ce se face în județ. Sigur, nu poți încerca decât o mare satisfacție să-l așii, sub aceste noi înfățișări, prezent pretutindeni, cu o remarcabilă, dar nu surprinzătoare, capacitate de a-și însuși meserii total diferite de ceea ce era până mai ieri, obișnuit să facă. Aș zice că, dinamicul de acest timp de necontenite prefaceri, el nu numai că își pune în valoare înțelepciunea și spiritul gospodăresc, dar își redescoperă și redimensionează vocația de om de control. Ce înăbușase în el istoria care l-a făcut atât de des să schimbe coarnele plugului cu ghioaga spre a-și opăra „sărăcia și nevoile și neamul”, a izbucnit acum și se materializează în construcții impunătoare, durabile. Orașele Teleormanului, care năuiesc spre a înfățișa modernă și a căror verticală interupe cu tot mai multă îndrăzneală curgerea câmpiei, sint făcute în cea mai mare parte de țărâni.

III

Sigur, însă, toate aceste lucruri măresc distanța dintre el și natură. L-au alungat de acolo mașina, rigorile tehnicii? Dar la oraș nu se întinește tot cu ele? E fascinat de un nou mod de viață? Are el conștiința pierderii tradițiilor sale, a transformării lui? A încetat agricultura să mai fie o meserie o bărbăției și i-o încredințază, de aceea femeii lui? Cert este că satul migrează către oraș sau, atunci când n-o face, își „aduce” orașul acasă, imprimându-i o multitudine de forme, alegându-și o model. Capii țărânilor nu mai umbă descult și nici nu mai fac agricultură, alături de părinți, în mod firesc, din instinct aș zice: el a învățat la școală, o experimentează pe un lot școlar și de citeva ori pe un lot „practic agricol”; ultele satului nu mai au pitorescul de altădată și, prin fișile lor de tratore, tind să se numească străzi; gardurile nu mai sint nici ele din împletituri sau

din uluci pe care să le innegrească ploile și să le albească vântul, de sărbători, ci din ciment și fier forjat; plimbarea la oraș, un lucru atât de frecvent și de banal, acum, nu mai constituie o aventură și nici nu mai furnizează acele amintiri compensatoare, păstrate multă vreme ca o lumină. Acest nou peisaj nu numai că își refuzăucerile aminte, dar interupe și înlocuiește, nu fără o anumită brutalitate, tradiția. Văzută astfel, integrată adică acestui context, viața țărânului pare a fi început de curind, de vrea zece-cincisprezece ani.

Sint ani defavorabili pentru Teleorman în căutarea echilibrului dintre industrie și agricultură. Ani de renunțare la multe tradiții, dar de dobândire a altora cu mai mult accent pe dinamism, rigoare, spirit colectiv. Timpul dominat de necesitatea și de complexitatea științei și a tehnicii și-a pus peacetea și asupra celui până nu de multă vreme țăran. Cooperatorii de azi nu mai fac agricultură ca odinioară, ci, prin cunoștințele pe care le aplică, lângă același griu și același porumb de totdeauna, tind să devină un fel de tehnicieni. Și-au păstrat, însă, ceea ce vechea înțelepciune în a-și rindii lucrului și bărbăția în fața vieții. Și încă ceva: plăcerea de a discuta. Discuțiile lor nu mai au grațiozitatea și nevinovăția de altădată și poate nici spontaneitatea de atunci. Sint mai grave, mai concrete. Mă gândesc, însă, că ceva din spiritul lor tot trebuie să mai răzbată în „comentarii” cine știe căror minuni ale științei — poate despre evenimentul omului în cosmos sau descoperirea unor noi surse de energie — și mă bucur că n-au pierdut puterea de a se mira. Și mai știu că nu și-au uitat nici cîntecele și nici jocurile lor, că au, astfel, intuiția valorilor cu care au trecut prin veacuri. Atunci când nu se mai încumetă ei înșiși să urce pe scenă, poate și pentru că lucrul acesta nu era spectacol, ci era parte integrantă din viața lor, își învață copiii să cînte și să joace și ei, în scurtele căminului cultural, îmbrăcați cu cămașa lor de duminică, își încălzesc și își luminează sufletul la ce a fost, și va rămîne al lor, dintotdeauna. Iată pentru ce revenirea mea pe aceste locuri nu-mi ostimpără nostalgia, ci o măresc, amestecînd-o în același timp cu un fel de bucurie solară. Sint nevoia să mă refamiliez cu oamenii și cu lucrurile, cu această nouă și năvalnică înierete a lor care, fără să-mi dea senzația trecerii timpului, mi se transmite și mie.

marin mincu

Fals tratat despre miel

1. Mă mir de mina care scrie acum acest vers că se mișcă leneșă și se oprește în pauza dintre două cuvinte în pauza dintre dinte și buze dintre dinte și alveola lui îmbibată de singe în pauza dintre și carne ca și cum ea mina ar fi tobul

3. el poetul se scaldă devreme pe la ora șase când îl apucă maldorari își îmbracă salopeta de semnonat și se apucă să scrie poezia alba cu lăncetă de unii amant se apucă să scrie din abuzul că și cum ar coborî în mină sau ar ora un pogan de maci dar al nu scrie nimic el doar se sprijină cu mina de pagina albă ca un ins prea obosit ca un înțeles al lui care doarme alături cu părul răvășit pe pernă aburită de ceafa răutăților rasbie împobrivă-i (te-ai lenevit de tot de la un timp nu mai scrii un rind toată ziua cu de capul tău) poetul se uită la mina lui cu ochi somnorosi la mina lui care se sprijină pe hirtia aceasta și din care picură grașul fil-fil cînd se uită poetul la mină aceasta cu care scrie el se află foarte aproape de moarte unte duci tu mielule sau que vadis domine

4. deschid fereastra să intre mielul cu aripi colorate aștept cu pixul agățat de virful unghiei să înceapă vorbirea dar fereastra este prea îngustă și nu-i încap aripile desfăcute strînge-ți aripile îi spun și intră adună iubite nevomare că se luminează de ziua și mă vede milițianul din colț și stau cu tîna de vorbă nu de altceva dar cu măsura mea poți să-ți auzi tot felul de vorbe închid fereastra și mă uit la cabina din colț

Kira Cristinel Popescu: „Casa cu jucării”

nici un fluier însemnă că doarme încă sau doar se face că nu m-a văzut și-l drumul sint gata am timp până se trezește copilul că pe urmă trebuie să-l pun să facă gimnastică să se spale să-i dau să mînce și să-l gonesc la școală

5. je suis fatigué zise mielul je suis très fatigué n-ar fi posibil să scap de această dată mai bine să fie tăiat ingerul care l-a salvat pe isacă oprind mina lui abraham să cadă peste grumazul pur al copilului el și așa nu moare decît simbolic și nu va mai curge nici o picătură de singe orice jertfă are un scenariu abstract (e o pură ficțiune o simulare) de ce să nu simulăm actul vom pune puțin vopsea roșie pe gîtul ingerului și lumea va fi înșelată se poate schimba și cuțitul cu un fel de plastic chiar și ingerul să-l facem de hirtie și să-l mișcăm cu niște sfori de la distanță nimeni nu va observa și apoi toți vor fi uluiți de nouitate să jertfești un inger lăță o idee stranică să-l jertfești chiar pe intermediar și de ce nu cînd el tot nu există fiind o convenție să jertfim convențiile să le înlocuim împotriva lor ca să nu mai curgă singe adevărat zise mielul je suis très fatigué ca să mă las din nou dus la butuc mai zise el înfăcînd ingerul din fereastră și răsturnîndu-l peste mina mea

6. in timp ce primește rîni cumplite poetul în mentia albă se silește să-și aprepie de gură fata mielului cu o ultimă încheștore a atins suprafața catifelată a hirtiei iată-l fericit el desenase un nor și spusese cu spaimă acela înăuntru am închis mielul să nu vă jucali cu această jucănie mielul iată scota violeta de durme ca un copil ziseasă uitîndu-se la desenul poetului e prea fîrev acum și nu ne alegem cu nimic hai mai bine să așteptăm pînă cînd publică poemul undeva (deodată mielul desenat sporse fereastra și ieși in cîmp să pescă)

8. cine a mielul se-ntreabă cîinii sau lupii de ce să fie el mai breaz decît alții cine-i dă domne acest drept de ce se rupe al de ceilalți și o ia razna de unul singur de alărgim cu limba d-un col prin colățul ca să-l veducăm în țara al apărîna unei turme nu trebuie lăsat să se răstească poala să se rădească micuțul și să i se-ntimpla tot felul de lucruri

9. după cum observai se autoscise acest poem el mielul face tobul de unul singur se prezintă publicului întreaga carlina bota din palma se aprepie unora și ne spune cîta ceva în seapă despre poet (cum a deschis fereastra cum l-a invitat să vorbească etc.) poetul se sprijină deșu de verbul a scrie

10. îndrăznil mașinii de scris amprenta lăcătă de degetul apăsător pe trăgaci nu rămîne decît cuvîntul vîntului

11. mă mir de mina care scrie acest vers că se mișcă leneșă

radio
r

Radiovacanța

Cu cîva timp înaintea secolului XX, un anumit Movilă avu ideea — fericită, după cum vor dovedi următorii 80 de ani — de a construi la Eforie Sud citeva vile, astfel încît în vara anului 1899 s-au fost văzute aici primii turiști, probabil mai mult îmbrăcați, dacă e să dăm crezare fotografiilor de epocă înfățișînd cameni, în tricouri și chiloți pînă la genunchi, ce făceau cură heliomarină. Moda avea să prindă și în timp ce distiza adevăți (și adevați — fără să se facă din asta o problemă a feminizării) și-a lărgit spațiul (vorbesc la țărîmul mării) și și-a scurțat costumele de baie. Așa avea să se inaugureze vacanța la mare. Așa avea să se inaugureze pentru secolul XX o nouă probă pentru și asa dezvoltatul său simț competitiv: bronzul.

Așadar, în această lume arătată, în această lume ce din avion pare o mișcare browniană, vacanța a vrut mereu să fie altoeva. Iar o vacanță care se repetă — și pentru a fi altoeva — trebuie să fie vară la mare. Iată, de ce, zic, sintem noi atât de lipșiți de orgoli, de meschinării, de răutăți la mare. Dacă se întâmplă astfel e pentru că, așa cum se spune, prostul nu e prost destul...

alci: muzică numai bună de înregistrat pe magnetofon și ascultată și acasă, replici și prezentații spirituale, informații utile și mai ales netoșite (realmente interesante prin nouătea lor) o bună activitate publicistică în domeniul propagandistic (interviuri cu turiști, cu ghizi, cu sefi de complexe, impresii din România). Cu partea de reportaj stau mai slab, dar, baz domnului! reportaje destote auzim în celelalte lumi ale anului. Și, din cînd, în cînd, aceste anunturi: la recepția hotelului (aproape că nu există hoteluri care să nu fi trecut ne aici, clar, nu din vina lor) se află conștii (umeri) copilul știe cum îl cheamă altelei nu stiel în vîrstă de... îmbrăcat cu... El bine, atunci lumea aceasta ce și-a uitat arșiile ne peronul Gării de Nord și-l dă soama că există o măsură în toate și trebuie să revii cu picioarele pe pămînt. El bine, toată lumea — cea venită cu conii — își strigă conii la apel și dacă ies, răspund prezent, sint lăsați în pace pînă la următorul anunt.

Constantin Stan

plastică
p

Grafica non-euclidiană

O înedită și „provocatoare” poezie vizuală se mărturisește imediat, prin soc, din lucrările de la galeria Orion, din arta Kirei Cristinel Popescu. Ele prouun, mai degrabă impun, o imagine explozivă și debordantă a omenească în expansiune comică. Un „spectacol vizual total” (Mirocea Deac) al omului, un om nou, „sideral” (nu siderat) și tehnocratizat, proiectat în univers. O estetică „S.F.”, s-ar putea spune, care-și apropiază, fără false pudori și reticente, noua iconosferă, contemporană și internațională prezentă, a civilizației, cu noile sale simboluri (și poncife) vizuale și mentale, cu noile sale dimensiuni fizice și imaginare. O estetică, mai degrabă o poezie, „science-fiction” nu numai a mesajului (tradiționalul continuă), ci mai ales, și aici apare ineditul, a formulei plastice puse în loc.

Magda Cărneci

muzică
m

Final de stagiune

Concertul de închidere al stagiunii primei filarmonii a țării este întotdeauna un moment festiv, moment de bilanț, al unei activități sustinute timp de un an. Anul acesta, concertului de o importanță extramuzicală decurînd din poziția ocupată în derularea stagiunii, i s-a adăugat o dublă sărbătoare: printr-un spectacol de excepție, o sărbătoare a muzicii și, prin prezenta solistică a lui Varujan Cozighian, prim concert maestrul la Filarmonic, care își serbează 25 de ani de activitate artistică, și a dirijorului brazilian Isaac Karabichewsky, o sărbătoare a vieții noastre muzicale.

Viorel Crețu

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMÂNE

„Apartenența unui scriitor la o literatură nu poate fi redusă numai la aspectul limbii“

Convorbire cu AL. OPREA

— Este o obligație pentru critica și istoriografia noastră literară ca în cadrul procesului mereu deschis în jurul activității lui Panait Istrati, să-și stabilească propriul său punct de vedere. Am desprins afirmația din ormele cărții ale editiei întâi a monografiei Panait Istrati, apărută în 1964. Cu care dintre punctele de vedere voiați să intrați în primul rînd în dialog: cu cele de-acasă ori cu cele de peste hotare?

— Mi-ar fi greu să fac o delimitare categorică, pot să spun doar atât, că apelul din fraza citată se adresează celor din România. Întrucât considerăm că noi românii ne cădem să facem începutul, redefiniind procesul intențional lui Panait Istrati, verificând probele auzite și plectând, în general, pentru adoptarea unei atitudini obiectiv-științifice, sinuarea în stare să ajute la restabilirea adevărului istoric, așa cum a fost el.

Sîm cu toții că în țara noastră, autorul Clujului Bărganului și-a petrecut prima parte a vieții — și cea mai importantă —, cînd s-a constituit viziunea sa asupra vieții și cînd s-a acumulat materialul de inspirație și observații care mai tîrziu să fie luate în raemele (de aur) ale creației sale, prin urmare, aici, la noi, puteați fi descoperite „cheile“ unei înțelegeri adevărate — cel puțin din punct de vedere genetic — a „cazului“ său.

Aveam, nici vorbă, obligația morală de a prezenta așa, dat fiind că, prin succesorul de publicare, povestirile istratice făcuseră să fie cunoscute în multe țări ale globului imaginii ale pămintului românesc.

— Care era situația literaturii lui Panait Istrati în Franța, țara a cărei limbă a adoptat-o în momentul în care și scria monografia?

— În primele două decenii după ce de-al doilea război mondial, despre Panait Istrati, în Franța, se discută foarte rar și chiar cu o anumită lenă, provocată, desigur, de amintirea acuzărilor politice ce i se aduseseră și de care scriitorul nu apucase să le dezavuzeze public survenind aceluși moart.

Pentru a se înțelege mai bine afirmația mea, voi menționa că în țara noastră, în anul 1969, în Figura Ilustrată era publicată o scriere care redita, cu candoare, vechile etichetări de „trădător“ și „fascist“.

O explicație a lîsset de interes, din acest an, față de numele și opera lui Istrati o văd și în împrejurările că editura care deține monopolul drepturilor sale de autor — Reizid — dăduse între timp faliment, fiind „închisă“ de Presse Universitaire de France care, și din pricina profilului ei special, netrăgînd decît două sau trei cărți, îl scoase, practic, din circuitul vieții literare. Numai în 1969, cînd la Gallimard s-a dat inițiativa „reditării“ interesului editorial, s-a redat în Franța, în două volume, două opere scrise de Istrati care s-au discutate în chip curent, vorbindu-se chiar despre o „redescoperire“ a lui.

— Este clar că literatura lui Panait Istrati a trecut printr-o eclipsă. Ce a determinat lesirea din circuit a numelui scriitorului român? A fost Panait Istrati o literatură confecționată de critica literară franceză și de o presă meseră în a construi mituri sezoniere? Cît de mare a fost rolul presei franceze în constituirea rapidă a gloriei lui Panait Istrati?

— Cucerirea rapidă a celebrității se datorează, evident, și mijloacelor publicitare ale presei franceze care a acționat din plin datele senzationale ale scrierii Panait Istrati, în mod strălucit, tentativă de sinucidere extolant etc. Nu cred însă că succesul povestirilor sale s-ar putea explica numai prin considerente de conjunctură. Unii critici importanți din epocă intră alții: Georg Brändes — mărturisise că, dimpotrivă, reclama promovase a literaturii sale stîrnește neîncredere și suspiciuni care dispăruse la lectură datorită vioarei și originalității indiscutabile a textului. Numai așa, dealtminteri, se poate înțelege „redescoperirea“ lui Istrati din prezent.

Fiește, astăzi, altele sînt aspectele care ne preocupă, ne interesează mai mult. A observa, astfel, că bitoresc acut, romanticismul zgomotos — particularități atât de mult sustate de contemporani —, îneco să-și plardă din forța de seducție, făcînd loc, bunăoară, sentimentului tragic al lui Iuliu ce fatalitate de ordin social, moral și chiar biologic. Am fost bucuros cînd dintr-o Colocul de la Sorbona, France-Culture, organizând o emisiune consacrată lui Panait Istrati, cu acest prilej l-am auzit pe scriitorul Roger Grenier exorimînd un punct de vedere asemănător, ilustrat printr-o comparație cu Camus. (Nu erau ultimele diferențieri dar între aspectele comune celor doi scriitori, Roger Grenier enumeră conștient de „om revolut“, ca și „mitul mediteranean“).

Nu vreau să afirm nici o clipă că Istrati reditează astăzi succesul de alădată (fapt este și particularitățile momentului literar contemporan). Intervine desigur și ceea ce remarcăm: tendința presei occidentale de a crea „mituri sezoniere“ de a ridica în slăvi un scriitor pentru a-l uita total mîine. Istrati însuși se arăta scandalizat de acest curcubac al model, care făcea ca operele de creație să fie nuse pe același plan cu reclama nollor sortimente de săpun sau de pastă de dinți.

— În monografia pe care a dedicat-o scriitorului vorbiți despre „o seamă de exagerări provenite dintr-un mod grăbit de eliberare“ a scriitorului și despre faptul că în „presa străină fuseseră publicate articole care acuzau diferite acțiuni fără să beneficieze de o informare exactă“ (p. 344, editia 1964). Care este explicația acestor etichetări de-acasă și acuzărilor de astăzi?

— Explicația, în mare, o cunoaștem, ține de anumite practici care au existat în acea vreme în miscarea democratică și comunistă și care, cum arăta tovarășul Nicolae Comanescu în Raportul făcut cu ocazia sărbătoririi a 48 de ani de la înființarea P.C.R., oricine greșea era trecut automat și brutal, în rîndul „trădătorilor“ și al celor vinduți burgheziei, proletariatuului și al celor vinduți burgheziei.

Vreau să vă spun ce se poate de explicit: nu agreez deloc atitudinea de adorație mistică a unor scriitori din trecut. De fiecare dată cînd am scris despre Panait Istrati am tinut să subliniez că n-are nimic în raport cu „cazurile negre“ și i se substituie o „magie albă“. Autorul „Haiducilor“ a s-a fost acuzat de eroii în ultima perioadă a vieții sale. Buneoară, atunci cînd fostul său prieten Francis Jourdain, venind în România cu o comisie care se informa în privința represaliilor antidemocratice și anticomuniste, Dealtimei, față de Roman Rolland va recomanda singur în lesătură, în acest text: „Acolo, da, puteai să mă judeci“.

Dar una este ca cineva să fie criticat — oricît de sever — și alta să devină victimă unor campanii furibunde care nu se dădeau în lătrii de la incorectitudinii polemice și chiar de la falsuri. Astfel de atacuri, bine concertate, în cazul lui Panait Istrati, ducuseră practic la asasinarea morală a unui scriitor, a cărui operă era străbătută, ca la puțin alții, de un natos umanist libetarian.

— Lipsa de obiectivitate și neadecvatele vehiculate în presa care-l ataca pe Panait Istrati le ilustrați cu un articol apărut la Cracovia, în 1933. Muli mai semnificative, deși, este articolul datat în Monde (22 februarie 1933), cu 45 de zile înainte morții lui Panait Istrati, de către Henri Barbusse, sub titlu: Un haiduc al Siguranței și de care vă amintim, mai pe larg în editia din 1974 a monografiei. Pe scurt, Panait Istrati este vinovatul de a fi arătat autoritățile române pentru represaliile de la Lănești, că ar fi denunțat de țigări și comunistii sîndicilor din Brăila în 1932, că ar fi fost legat afliet de Garda de fier. Ca o coroborare al viciului lui Panait Istrati cum găsiți aceste afirmații care au falsificat adevărata imagine a autorului? Chirila Chiralina în fața leterelor franceze, antrenată și alte oameni, oștile de-acasă făcuseră la adresa lui? Și ce amuze le-a putai justifica?

— După cum am arătat și cu alte prilejuri, articolul lui Barbusse, în sustinerea unor dintr-acuzățiile sale infamante, pornea de la anarhicele inseltoare „de zor“ făcute la începutul anului 1933, Panait Istrati a început să colaboreze „La Cronica românească“. Or, conducătorul acestei reviste era Mihail Stănescu care amuzat un loc important la literatură (Gheorghe I. Brăncușu în fața lui) la acea vreme. Stănescu, în 1933, „Panait Istrati Un chevalier errant moderne“.

— După cum am arătat și cu alte prilejuri, articolul lui Barbusse, în sustinerea unor dintr-acuzățiile sale infamante, pornea de la anarhicele inseltoare „de zor“ făcute la începutul anului 1933, Panait Istrati a început să colaboreze „La Cronica românească“. Or, conducătorul acestei reviste era Mihail Stănescu care amuzat un loc important la literatură (Gheorghe I. Brăncușu în fața lui) la acea vreme. Stănescu, în 1933, „Panait Istrati Un chevalier errant moderne“.

— După cum am arătat și cu alte prilejuri, articolul lui Barbusse, în sustinerea unor dintr-acuzățiile sale infamante, pornea de la anarhicele inseltoare „de zor“ făcute la începutul anului 1933, Panait Istrati a început să colaboreze „La Cronica românească“. Or, conducătorul acestei reviste era Mihail Stănescu care amuzat un loc important la literatură (Gheorghe I. Brăncușu în fața lui) la acea vreme. Stănescu, în 1933, „Panait Istrati Un chevalier errant moderne“.

— După cum am arătat și cu alte prilejuri, articolul lui Barbusse, în sustinerea unor dintr-acuzățiile sale infamante, pornea de la anarhicele inseltoare „de zor“ făcute la începutul anului 1933, Panait Istrati a început să colaboreze „La Cronica românească“. Or, conducătorul acestei reviste era Mihail Stănescu care amuzat un loc important la literatură (Gheorghe I. Brăncușu în fața lui) la acea vreme. Stănescu, în 1933, „Panait Istrati Un chevalier errant moderne“.

chiar amplificat, pe sistemul rotoalării bulărelui de zăpadă. Nimic mai simplu atunci, ca de la acuzățiile lui Barbusse, să se alungă din articolul (pe care l-ati amintit) dintr-un ziar din Cracovia, unde se afirma, cu seninătate, că Panait Istrati ar fi ajuns „unul din conducătorii miscării fasciste din România“.

— Sînteti cel care nu numai prin cele două editii ale monografiei, dar și prin scaterarea la lumină a unor documente — cum ar fi Dosarul lui Panait Istrati de la Siguranță („Manuscriptum“, 1970) — ați implicat investigația științifică cu intenția de justitie literară. Au fost făcute cunoscute aceste furturi în Franța?

— Da, rezultatele unora dintre aceste investigații au putut fi cunoscute în Franța, grație publicărilor scoase de Asociația „Les Amis de Panait Istrati“. Se vede a se elogia furturile acestei Asociații care, în Eulietului ei, producînd numeroase documente irefutabile a contribuit în constința publică franceză să aibă loc o seamă de clarificări importante. O dovadă o constituie și articolul din „Humanité“, (11 aprilie 1970), semnat de Claude Prevost care recunoaște, în termenii ce imai hotărîti, inlustratea și ignominia acuzățiilor proferate în epocă de Henri Barbusse, afirmînd cu deplină loialitate: „fie că vrem sau nu, Panait Istrati face parte din istoria noastră și din aspectul ei cel mai dureros“.

— Mă văd săliți să fac o completare: articolul din „HUMANITÉ“ (reprodus în Buletinul Asociației) afirmă că se vorbesc în reabilitarea lui Istrati pe dezvoltările documentare ale unei „monografii apărute la București“. Este vorba, desigur, de monografia d-voastră, probabil edită apărută în limba franceză la editura Emineescu, în 1973. „Panait Istrati Un chevalier errant moderne“.

— Doresc să trecem însă la o altă problemă. În 1929 a apărut primul volum al trilogiei Spre o altă flacără intitulat Scopul nostru, și subtitlul: După ce am văzut în U.R.S.S. Era cartea unei dezamăgiri, care a explodat în Europa, a o teribilă petără, după expresia presei franceze. Celelalte două volume sînt scrise de alte mîini, dar semnate de Panait Istrati pentru a le asigura, cum sigur o spune, „difuziunea“. Ce loc ocupă această carte, poate prima care dezvoltă unele dintr-ideile stalinismului, în ceea ce istoria literară numeste „cazul Panait Istrati“?

— Mai întii, tin să observ, cu toată sinceritatea, că ori de cite ori atinse planul teoretic, cartea lui Panait Istrati dezamăgește prin caracterul sumer al argumentelor. El a rămas la imaginea facil-romantice asupra societății sovietice care era vehiculată în primele cercuri minoritare socialiste, din România antebelică. Dealtimei, sîmur declamă că lui H. Blaise să judece nu se sculă de o inimă Dar, paradoxal, ceea ce în mod obișnuit, ar fi fost un defect deosebit în această încredințare o calitate, atîndu-l ca, dincolo de incidentele relatate — la prima vedere destule de benigne —, să intuiască fenomenul mai grave a căror esență n-a fost dezvoltată decît în anii noștri, sub denumirea de „efecte ale cultului personalității“ (și nu uităm că marile procese din epoca stalinistă au loc la aproape un deceniu de la exodul lui Istrati).

— În acele pagini, unde se da glas sensibilității rînite a scriitorului umanist, cartea capătă accent de vibranță, de un patetism rare, care nu pot să nu ne emoționeze, făcînd conștientă adevărul — valabil ieri, azi și de-a pururi — conform căruia scopul critic de nobil ar fi, nu poate scuza metodele folosite, omul neputînd reprezenta un simplu mijloc al telului unei societăți — și anume telul și supram a nimeni.

— Volumul al doilea editat de către „Fondation Panait Istrati“. Ce ecouri a stîrnit în Franța?

— Un exemplu l-am dat mai sus. Fiește, publicățiile care nu mor de prea multă simpatie față de ideile comuniste au încercat să speculeze anumite pasaje din cartea sa, ignorînd sau minimalizînd voie acuziții declarate anticapitalist al volumului lui Istrati. În cartea de care ați vorbit, editorii au avut fericită inspiratie de a reproduce alături de „Spovedania“ și așeeul Confiteance, în care, răsămîndu-mor, tentative de a i se răsămîndă pozitia, Istrati declara ferm: „Nu sînt certat cu bolșevismul, ci cu raii bolșevici și cu cel al lor sabotaj de neînțele, îndreptat conștient sau inconștient împotriva Revoluției. Aceasta (revoluția), ca și suferința comenilor, care mîne bine cunoscute, n-am s-o uit niciodată. Păstrez toată încrederea mea, toată speranța de salvare, toată combativitatea mea“.

— În aceeași perioadă, aflîndu-se la Iași, acordă ziarului „Lumea“ un interviu în care repetă, aproape textul, în limba de mîin sus, subliniînd: „Am rămas acolăși revoluționar. Afie-o toți muncitorii, tovarășii care socotesc că m-am făcut vinovat de dezertare din rîndurile lor. Nu am cedat. Stau pe aceeași baricadă, împotriva regimului burghez capitalist. Zadarie s-au bucurat burghezii de scotînd că m-am leuat de revoluție. Am spus-o răscăpat, de alfel. Și ca să se audă pretutindeni, o repet ori de cite ori e nevoie“.

— Recent au avut loc în Franța, la Sorbona, lucrările celelalte internaționale „Panait Istrati“, despre care în presa noastră n-a apărut decît a scurți știri. Ce ne puteți spune în plus? „Punctul de vedere românesc“ a fost bine reprezentat

la această sesiune a „amiciilor lui Panait Istrati“?

— Fiînd parte implicată în proces nu doresc să mă pronunț în legătură cu contribuțiile românești. Mă mulțumesc doar să afirm că, prin intervențiile sale, delegația noastră a căutat să întărească spiritul obiectiv-științific care a determinat lucrările colecțiunii de la Sorbona. Unele accente tendențioase — de felul celor discutate mai sus — au apărut numai în cursul discuțiilor și au primit replicile de rigoare, fără a se atenua cu ceva acuziții problemelor în speță.

Se poate spune că prin calitatea celor mai multe dintre comunicări, prin bărgirea ariei de investigație științifică, colocolul a pledat pentru înțelegerea activității scriitorului în totalitatea semnificațiilor sale, constituind cel mai bun răspuns dat tentațiilor actuale de schematizare personalității lui Panait Istrati, numai că acum se tînde să se exacerbeze alți aspecte decît cele exacerbate cu ani în urmă. Este drept, pentru cineva care devine peste noapte specialist în Istrati este mult mai ușor să se oprească asupra unui text sau alui, transformîndu-l în obiect de speculații facile, decît să cerceteze toate manifestările publicistice, coroborate cu studiul atent al creației, astfel încît să se poată realiza o imagine de ansamblu veridică. Pentru a ajunge la adevăr, mai trebuie să și dorești să-l cauți.

— Viața lui Panait Istrati pe care ați reconstituit-o, în linii mari spune următoarele: născut în România s-a îndreptat în tinerele către sud, către Orientul apropiat. El a ieit a ajuns în Occident. Aceeși monolitism permanent îndreptat către Răsărit. Apoi din nou în Apud, pentru a se înapoia în țară unde sîd dă obșteul sfîrșit. Ați meditat asupra acestei traiectorii? Ce găta Istrati? Ce a găsit sau ce n-a găsit?

— Panait Istrati suferea de ceea ce azi numim „complexul lui Ulise“: peregrinează pe meleaguri străine, mistuit de dorința de a cunoaște noi orizonturi, alergînd în căutarea unor himele noi dar poartă tot timpul în tainiteles sufletului imaginea jubilei sale litacra la care, la sfîrșit, se reîntoarce, ca la singura certitudine spirituală a existenței sale.

Nu pot să nu amintesc mișcătoarea scriere trimisă din Nisa, în 1925, în care îl încredințează „oameni de bine“ că „dintre toate meleagurile contemplative de lumina ochilor mei, aceea care mi s-a întipărit în suflet pe cîine, mă purta mama de mîin, imi sunc cele mai scumpe, și numai un instrăinat ca mine va ști să le ducă dorul și să le dezmiereze amintirea...“.

— Cum a fost primită monografia „Panait Istrati“ în România (ar trebui să se spună monografiile pentru că era de a doua ediție este o carte nouă)? S-a clasat prin ele „cazul Istrati“?

— Nu mă pot plînge, ați prima cit și a doua ediție (de fapt, cum observați, o altă carte) au fost bine primite. După cite imi amintesc printre cei care au semnat în prefața ediției din 1964 era și Mihail Ungheanu (cronica din Știința literaturii). Așadar, reținem discuția despre Panait Istrati după, vai, nu mai puțin de un deceniu și jumătate!

— Dacă am o nemulțumire — căci am una — este aceea că prin cărțile menționate — în care am adăuga și alte articole — n-am reușit să provoc o dezbateră care să clarifice definitiv problema „autohtonizării“ lui Panait Istrati (tenuți a împuruna expresia folosită de Pompiare Constantinescu, într-un articol din 1928).

Căci, deși în țara noastră se manifesta un interes viu și permanent față de autorul Clujului Bărganului — dovadă edițiile povestirilor sale în tiraje la care Istrati nici n-ar fi visat —, cu toate acestea opera lui Panait Istrati nu este încă prezentă în manualele de școală, nu se discută la universitate, nu mai apar și istorii literare care nu-l consemnează nici măcar numele. Motivul invocat se cunoaște: a scris ceva mai mare parte a creației în franceză, deci este un scriitor francez. Un raționament cam ingust. Am mai spus — și nu voi vobsi să repet — că din punct de vedere al tei unui scriitor la o literatură, și deci și a lui Panait Istrati, nu poate fi redusă numai la aspectul limbii. Nu există oare a literatură canadiană pentru că reprezentanții ei, Joloscus franceza și engleza? Dar literatura belgiană? Scriitorii americani nu beneficiază de un statut specific, fiindcă utilizează același instrument lingvistic ca și rușienii lor, din șapteleagii britanici?

— Și să fie clar: am respins din capul locului opiniile exclusiviste, declarînd că Panait Istrati, prin condiția, legită din comun, a țării sale, aparține deopotrivă literaturii franceze și literaturii române. Putem oare trece alături de autor peste ceea ce arăta Tudor Vianu — după G. Ibrăileanu, Perpetuicus, Pompiu Constantinescu și alții alții — cînd prefăcînd o antologie a navelor românești, în 1964, la Seghers, în care introduce și Chira Chiralina, ținea să sublinieze că: deși scria în franceză, opera istratiană „aparține României prin materia și spiritul creației sale“?

— Se cade să înțelegem și adevărul că Panait Istrati a scris în franceză, dar nu încadreză în schemele utilizate curent — și comode — de către critici.

— În 1966 apăreau primele două volume din seria bilingvă de Opere alese de Panait Istrati. Autorii editării Alexandru Oprea și Eugen Ebu, bilingvi ca traducător al Chirila și al lui Moș Anghel. În 1974 a apărut volumul 6. De ce s-a aprit această ediție? Există intenția de a o continua?

— După cum ați afirmat, această ediție nu implică, așa cum se procedează indeobște, simpla reîmpănare a textului publicat de autor și o traducere. Si anume traducerea făcută de un singur scriitor, bun cunoscător al limbajului argotic — l-am numit pe Eugen Barbu —, asta pentru a se asigura unitatea actualului de limbă, care în românește a opereii istratiane. (Traducerile încercate de autor însuși vor intra în ultimul volum al ediției). Mă folosesc de prilej pentru a menționa că, în cadrul colocolului amintit, un lector universitar de la Sorbona exprimase că se „substă și suscitase“ în limba lui Istrati din povestirea Moș Anghel, avea cuvînte de elogiu față de echivalentele românești ale textului francez (se servea de ediția din 1966).

— Prin cele spuse ofer o explicație și nu o scuză, pentru că scuze nu avem nici eu, nici editura. Drep care mă grăbesc să trec la ultima întrebare, informînd că la sfîrșitul acestui an va fi redat volumul VII. Inscriindu-se apoi celelalte, astfel încît, în 1984 — centenarul nașterii scriitorului — să notată reditării textului bilingv — toată creația lui Panait Istrati.

— Poate că pînă atunci va fi pe deplin elucidat — și clasat — „cazul“ său, astfel încît din neputință motiv de discordie să se transforme în simplu — dar totdeauna pasionant — subiect de istorie literară.

M. Ungheanu

CRONICA EDIȚIILOR

Cu Liviu Rebreanu, prin Ion, am spus — după cum se admite indeobște — temelia romanului românesc modern. Se pare, după cum merge lucrurile, că și în planul reditărilor tot cu Rebreanu vom fi, într-o bună zi, în posesia celui mai complet și riguros științific ediții delectate unui autor de notorietate și a cărui operă e de o vastă întindere. Afirmația noastră nu este exclusivă din moment ce știm că și alte editii din clasici noștri înainteașă cu succes.

De curînd a intrat în librării volumul II din seria de Opere. De data aceasta, cîtorul editiei, Nicolae Gheran este asociații în privința transcrierilor și a traducerilor de Nicolae Coban și Gheorghe Fischer. În paranteză fie spus e de remarcat cum a știut de fiecare dată editorial să-și aleagă cei mai potrivii colaboratori pentru materia volumului în cauză.

Volumul II este cel mai masiv din seria de pînă acum (1234 pagini). El cuprinde piesele de teatru și încredințe în domeniul ale autorului lui Ion. Despre locul pe care-l ocupă teatrul în ansamblul opereii tebraniene s-au exprimat istoricii și criticii literari, după nărea noastră nu în deplină conștință de cauză deosebită că pînă acum nu cunoaștea totalitatea acestei activități.

Chiar dacă iudecățile de valoare emise pînă acum despre teatrul lui Rebreanu nu vor fi radical modificate, volumul pe care îl discutăm va avea darul să arunce lumini noi asupra celorlalte lucruri ale creației lui Rebreanu și sîmeră că iudecățile nu se vor lăsa nrea mult astetate.

REBREANU — OPERE, 11

Cum noi nu facem aici exeseză critică ci cronica de editie, să dăm mai întii cîteva date tehnice cu privire la acest volum. Cele patru secțiuni ale volumului se constituie după cum urmează: Din volumele (Castilal, Pivcol, Apostoli); Din manuscrise (Int-ua compartment, Viltioarea, Leocleneștii Valka, Ghigi — toate patru în limba maghiară, Onida, Zărlăstica română, Via năpraznic, Trani epistolografică în 12 taboueri, Ghisnionul, Comedii dramaturgice, într-un act, Jidaniul, Rendez-vous, Caricatură într-un act); Fragmentarium (Excerptul, Viltioarea — variantă — Ghigi — variantă — Traul — Pias și fragmente — Ghisnionul — Monolog, În lumea bezgănelor, [Casa parohială], Amasul din Iureș, Vesnicul îndrăgostit, Actioli, Comedie în trei acte, Familia, Comedie tragică în 3 acte, Via năpraznic — variantă, În fața cortinei), Numele; Note și comentarii.

Fragmentarium-ul începe la pagina 783. Deci variante, note și comentarii pe întinderea a 331 pagini cu literă mică, ceea ce constituie în fapt jumătate din acest grandios volum. Prin celelalte mîi de pagini de note și comentarii destinate opereii lui Rebreanu, autorul acestei editii este la ora actuală posesorul cel mai avizat al datelor „Yoknapatawpha“: rebraniene. Astfel, n-ar fi deloc o surpriză dacă Nicolae Gheran

și-ar încunună editia cu o vastă monografie de felul celui închinat de Sorin Alexandrescu lui Faulkner. Ca și la celelalte volume de dinainte — nici o excepție în opera scriitorului. Tot ce este dificil sau numai pare dificil este explicat la note cu toată competența și luciditatea. Interesante sînt și par în acest sens comentariile la piese determinate Jidaniul, Apellul la Jurnalul scriitorului, la declarații făcute în oreașă cum și la contextul general al opereii. Nicolae Gheran scoate în relief atitudinea consecvent umanistă a lui Rebreanu. Extragem doar un scurt pasaj dintr-un interviu dat ziarului Dimineața în 1935, care nu lasă loc nici unei îndolei: „Dar fiindcă am moment de tendința de dreapta de a pune în cazul evreilor toate relele de care suferă societatea românească, trebuie să spun că antiemitismul este o eroare. Poporul iudeu nu numai că este unul dintre cele mai vechi popoare ale lumii, dar este unul dintre celea care și-au păstrat cultura, care mai ales au în statele lor o cultură milenară“.

Interesante, de asemenea, sînt referințele critice privitoare la spectacolele cu același titlu născute ale scriitorului. Un croncăș seune neted despre Pivcol (care a fost reluată cu succes și în anii noștri) a „Pivcol“ nu avea ce căuta la Teatrul National, locul lui fiind sau într-un teatru de vară sau într-o grădina de reviste...“ Cu toate

trei spectacolele scriitorul a avut într-un fel ghinion. „Teatrul National a fost silit să suspende chiar de a doua zi reprezentările Ca driftil, deoarece unul din interpretii, d-l Căciță Toneșanu, s-a așăbuit netam-nesam să viziteze cîmăile Transilvaniei, lăsînd baltă pe toată lumea“.

Ca pe un fapt de istorie culturală să mai pomenim că Rebreanu are meritul ce a fi primul nostru scenarist de film. Ghisnionul se pare că a fost și turnat dar pe lăcuța s-a pierdut. Si volumul acesta ca și cele de pînă acum ne permite cunoașterea în adîncime a stellerului de creație al scriitorului. Cite planuri! Cite încercări! Cite sămîntă de-a lungul anilor la una și aceeași lemă! Probabil că în literatura noastră numai Eminescu a mai avut un asemenea vast și complex sistem de creație. Fiecare dintr-un fel: toconomic, onomastic (în acest volum sub titlu [Nume] se da lista celor peste o mie de nume indicîndu-se și în ce opere au fost preluate și ce modificări), schite de portrete, fragmente de dialoguri, cugătări excoerente din autori străini și români, variante, la tot pasul alte și alte variante. Dar peste toate, o ordine interioară aproape desăvîrșită consemnată cu minutie de zile, ore și număr de file. În Jurnalule de creație, Perioadele de restanțe ale unor opere, mai ales în prima parte a activității

scriitorului sînt lungi și chinuotoare. Pînă în 1920, Rebreanu a avut de zeci de ori motive de a renunța la scris și a se dedica unei cariere mai sigure. N-a făcut-o însă, ci a crezut cu îndrăzneală în destinul lui de artist, înfruntînd privirile de tot felul. Dar și cînd aveau să se rîmă norii ploie s-au dovedit bazele și fertile. Pe bună dreptate observă editorul: „Rapiditatea cu care aveau să fie scrise mai tîrziu unele opere izbutite este, în bună măsură, rodul numeroaselor exerciții de serrat. Nu-i de mirare că la Rebreanu istoria unor cupluri se începe cu inușesele“.

Pentru scriitorul tînr, o ediție ca aceasta de care o comentăm (cum dealtfel și aceea a lui Perpetuicus dedicată lui Eminescu) se instituie într-o înaltă școală de creație. (Vezi procesul de zămislire a lui Ion sau al Răscolului, documentarea la Crășorul Horca etc.). Drumul sore deasvîrșirea opereii este lung, necrutit de obstacole de tot felul, dar el merita a fi străbătut. Oriem, în locul succesului imediat și adesea conjunctural, noi preferăm calea grea și lungă, tenacitatea în muncă, zădrea de sine a autorului în opera sa.

Prin editia sa dedicată lui Liviu Rebreanu, Nicolae Gheran (care însuși și-a fertit alți precupări) poate mai eclatante ne dezvoltă unul din destinele obiective cele mai exemplare ale literaturii române.

Gheorghe Suci

atelier literar posta redacției

A. ALDEA: Lucrul din ce în ce mai interesant (sensibilitate, transparență, frescă lirică discretă, etc.) aproape în fiecare pagină. În scrisoare, vă îndreptățiți spre aspru și sumar (înăla defăimare L.). Vă doim succes la examen (sintem sigur că veți reuși!). Vom mai discuta (și despre liniste, firește...). Dacă aveți drum prin București, căutați-ne.

TIR: Ne-ai bucurat vestile, să sperăm că reprezentăți începutul unui nou drum, din care nu vor lipsi bune rezultate și confirmările poetice. Versurile de-acum nu diferă aproape de loc de cele discutate cîndva mai de larg. (Poate, ceva în plus, în „De mai stîl”).

M. T. MTS: Pierdere de substanță și de scrupul artistic, în favoarea lucrului de serie, a improvizărilor didactice, „la botul calului”. Ceva mai bine în „Clas” (minus trivizul, să te punem). „Canicula”, „O statuă moartă” (cu finalul ners, confuz).

I. CRAIOVA: Din nou, păgînii convenționale de croncă rimată, de inerte arizanală, platonice, în ultimele pluciri. Ceva, în „Lipovenii”, „Chema-re”, „Somnul soldatilor”.

ALEXANDRU BERFRANU: Materialul e interesant ca problemă de viață, dar e tratat mai degrabă cu mijloace de reportaj-dezbateră, fără adințimea unei analize psihosociale proabil prozel adevărate. Excesivă lasă și ea de dorit, încă neslăbită, fără nuanțe, fără experiență, care-se. Povestea, de altfel, n-are nici denodământ (difficile de realizat, desigur, dar, în literatură, posibil și necesar). „Dezbateră”, cum ziceam, nu e lipsită de interes, în fond, ceea

ce îndreptățește stăruința văitoare a condeulei.

P. SOCACI: Cel mai inteligent lucru ar fi să vă păstrați slujba apăsă și să vă continuați studiile în paralel. De asemenea, să abandonați „cursa de urmărire” a celor două persoane, care — e cu totul evident — nu vor să albe de-a face cu dv. Iată, aveți nici un drept să forțați lucrurile, să atacați libertatea lor de opinie. Consecințele pot fi foarte neplăcute pentru dv.!).

ILIE F.: Vestri și perspective îmbucurătoare. În manuscrisul din nou, lucrul pe linia valabilă cunoscută. De data asta, parca nițel mai schematic și sumare, cam te descură. Și parca meșind mai mult spre caricatură încreștă și sarlă nevistică. Ceva mai reținută (din acest punct de vedere) mai integrată în real și credibil. „Cooperativă”. Cegală, mai fantezică, atîngătoare (fantezic și o problemă delicată, aceea a omului de știință, în general (nu în mod explicit a impostorului și narvenitului frauduloș). Problema în care orice contribuție în „bolovani” n-ar fi deosebit de utilitară... (Ei-este, cînd venii prin București, dați-ne un semn).

ART — BABADAG: Considerați spirituale și — măcar în parte — judicioase. Nici parodia nu e cu totul de lenădit.

DORU POPESCU: Versurile sînt foarte slabe. Nu puteți trimite una din nuvele, dacă e scrisă citit. Pentru cenaclu, adresată-vă secretariatului de redacție.

O. MADIAN: Trebuie să vă adresați unei edituri.

Emil Machidon, Napalilon, Georgeta Lazar, Octavian Suci-Lugoș, Cristil, M. T. Maria

Botez, Rodica Marcu, Ananin, C.I. Chiribela, Diana Barbu, D. Borcea (ceva în „Poem de copil”), Constantin Deju, L.C. Coștănean, Decebal, A. Seul, Barbu Iulian, G. Siderescu: Nimic nou!

Lucian Văcea, Leonard Popa, Adina Ionescu, Diana Deracul: Sînt unele semne, merită să înștițati.

Lavinia Milos, Alion C. Radu, Cristina, Gilgor Mircea, Nic. Golea, Mircea Moldovan, Crysthian, Rodrig Andrian, Stelian Grăzescu, Norșor, Benny Mladin (nasini îndescațabile), Mihai Boharu, Mugurel-Mircea Popescu, Vasile Mihalache, Marian Solimanu, O. Cristian, Gheorghe Strimbu, Const. Sîrbu, Nadia Palade, Vasile Aliechruș (n-are rost să ne trimiteți tot volumul), Ieg Berezan, Tatiana Mîrache, Naldja Ina (ceva în „Sint”), Balz Emil, V. Gheorghe, Elena Liță, Traian Grigoriu (ceva în „La Louvre”), Adrian Sora, Călin Anghel, A.M. Terza, Veselin Jordan, At. P. Ol., Romica Măreșu, Const. Săndu-lache, Gh. V. Pufulete, Mărcu Cornelia-Armina, Gh. Delatără, Petre Eugen, Adriana Movileanu, Roman Pitesteanu: Încercări de nivel modest.

MANUSCRISURI NEISCĂLITE: „Ridurile tinereții”, „Cleosidă culcată”, „Cadou”, etc.; „Lan de soare”, „Cleosidă pentru astre”, etc.; „Renunțare”, „Tremur”, „Non-stop”, etc.; „Peste veacuri”, „Crengi uscate”, „Evoacare”, „Victorie”, „Poet”; „Așa a fost”, „Singular”, „Răscoală”, etc.; „Te rog”, „Ros și alb și negru”, etc.; „Basm”, „Viață”, „Lacrimi”, „Vis”.

Geo Dumitrescu
N.R. Manuscrisele nu se înalpoază.

Pseudofabulă

Discutat despre greiere, dacă trebuie introdus în cetate. „Greierele este domestic, „e ca un frate”. „Greierele este obraznic și rău”, spuse altul pelic și molii, iar greierele sta în spatele porții, făcu un salt și pătrunse ca hoții năpădind cetatea cu muzica nopții, cu vicile ei și cu deliciale și deliciale ce-nfrunță bicele. Tot astfel și fabula aceasta mi-a pătruns în carte și-mi cîntă din coasă.

BORIS MARIAN

Pictură rupestră

te obișnuiești și cu zborul și cu verdele și cu raza gesticulei cu convalescend postore și capocul și soarele ca elemente constituțive deci încatorate efectului

door cuvintele doar închiderea își refuză starea de a sta în fireș cu ce drept imi zburai și inverziți și luminați voi cînd eu sint condamnă la privte cînd eu vă condamnă la a fi privte

ce greșelă păru o se ouzi răspunsul nu vezi că ne deghizăm în prozele tale cuvinte n-ai nici o scuză privește

(pictura înfățișă rămurioase brațe cu păsori iar soarele porea să tragă cu razele fire de țărță direct prin tăpăile unui trunchi înnegrit de trecerea timpului)

ION NEDELCU

Scrisoare

În noaptea aceea luna porea o curtezană ucisă cu lavitur de cazăma vise erotice imi gîlguia în baonci era alarmă sau cam așa ceva.

Undeva se hotăra rația de piine și stele mai simțeam ca într-un tub cu pastă de lipit pe șpețof de damnele de onoare Jucou 66 și sorbeau din vinul cernit

DAN EMILIAN ROȘCA

„Eminescu” — tabloul Alexandrina Stănescu (Sonia Palotului)

De mult, un pămînt numit Dacia...

Plutea tămăioș prin țara lor dacă Lumina blîndă de prisoc Lumina lînd dintre stupi Aveau de prieteni și ramuri și lupi...

Trecută e vremea și limba li-e stearșă Doar vîntul prin gîte ascunde mai strigă Vrînd în cuvinte barbare să frigă Pe cei ce au prădat în dăva lor arsă.

ADA MARIA STAN

Piatra

Piatra din foto casei, Rotundă și stabilă, Nu mi-a pot închipui Bună de aiceva Decit să scutui pe ea Picioarele de zăpăci Și să știu Că atunci cînd umbra Coborîră de pe ea E timpul să mălgem oile.

Prin ea ceea, Roasă de tîpi și de umbră, Lîngă care bunical Și-a ridicat casa.

REMUS ROCA

Cuvintele

Îți amintești tu cîm eram de înspăimîntați fiindcă automobilul înghitea kilometri iar noi nu ne spusesem ultimele cuvinte Îți amintești tu cum am început să recităm exasperați versuri spontane pînă în ceasul răsipiții... Din cîtu ocea, fără sfîrșire mă rog să fii tu trecător pe străzile mele să fii tu căldător într-un tren cu care trenul meu să facă cruce de nu ești tu trecător pe străzile mele să ne mai spunem cuvinte... O, dacă ai fi tu trecător pe străzile mele în noi ar mai cînta cuvintele acum și pururea cuvintele...

ELENA RADU

Eșecul cuvintului

Una cite una vin păsările tacerii

Una cite una pleacă dipele sonore.

Mai veche și mai nouă zbotere de file ceasuri de mult veștere argoliului rătăcitor printre băltoace le-am dedicat.

Unul cite unul visele au plecat și sub cerul galben argoliul mă rătăcește printre cadavre de cuvinte.

IRINA EFTIMESCU

Rugă

Iartă-mi drumurile și visul — păcat Și covalcoadele pe fai ca de nalbă, În care adesea m-am răsipit Ca o pulbere alba,

Să plămuesc un chip de clarofid, Le țîmul viscolit de pleacă-rug; Oprește căii de sare, Pe care virstele noastre fug.

LIANA IONESCU

Programul și mitologia unui poet (I)

Urmare din pag. 1

nu numai ca ereditate în ordinea soarelui, dar și ca genealogie dobîndită din conclucrare tuturor elementelor și a lucrurilor din natură. Prin ceea ce datorăm fiecăruia din cele precedente sau încouturătoare, participăm la realitatea secretă a lumii care, la rîndul ei, se poate mîna a oricînd în gîndurile, actele și trăirile noastre. În moduri destructive, alieneate, ori, din contră, sub forma izbăvitoare. Prin carnea și sîngele nostru, vrea să spună poetul, ne împărțim în toți și în toate, legați prin fire mai mult sau mai puțin vizibile, mai mult sau mai puțin discernabile prin conștiința noastră colaborăm la o „fără de margine”, a spiritului la acea „fără de margine” denășindu-ne asadar mereu purul, limlatul moment biografic, înțelegîndu-ne și nezelăm, mai ales atunci cîndă prin unirea cu exteriorul și străduindu-ne să punem în contact nu numai cu natura, dar și cu structura adinei colective, reprezentînd istoria tenebroasă a speței umane. Sentimentul dominant la Grigore Hagiu, concentrîndu-se în jurul unei gândiri lirice, este acela de a fi locuit de un altul sau, mai pe scurt, zis, de altul, acela de a fi sedul unui necunoscut care ne scapă în egală măsură pe cit ne pecețuiește și ne determină multe din comportările, visurile, acțiunile și reveriile noastre. Sintem făcături cu adințimi mult mai profunde, mai extensive și mai complexe, legate de multimea elementelor încouturătoare decit vrea să perceadă și percepe ochiul superficial. Prezența noastră influențează înfățișările lucrurilor, iar acestea din urmă influențează înfățișările ființei umane în reflexele destinului său. Amestecul de obscure și de cerebralism, amestec de determinism, patetism și fatalism, dar și de reală reverie poetică pe marginea locului pe care îl ocupă făcătura umană în „angrenatul universalității”. Tot astfel cum sentimentul naiv, spontan omeneș și, deodată, fertil poetic este al „cîntărilor” generatilor care te-au precedat în acumularea lor pierdută în depărtările imaginare, limitate ale timpului, istoriei și spațiului (temă predilectă la Blaga și Arghezi) se întotdeauna o conștiință modernă care ne scapă în egală măsură pe cit ne pecețuiește și ne determină multe din comportările, visurile, acțiunile și reveriile noastre. Sintem făcături cu adințimi mult mai profunde, mai extensive și mai complexe, legate de multimea elementelor încouturătoare decit vrea să perceadă și percepe ochiul superficial. Prezența noastră influențează înfățișările lucrurilor, iar acestea din urmă influențează înfățișările ființei umane în reflexele destinului său. Amestecul de obscure și de cerebralism, amestec de determinism, patetism și fatalism, dar și de reală reverie poetică pe marginea locului pe care îl ocupă făcătura umană în „angrenatul universalității”. Tot astfel cum sentimentul naiv, spontan omeneș și, deodată, fertil poetic este al „cîntărilor” generatilor care te-au precedat în acumularea lor pierdută în depărtările imaginare, limitate ale timpului, istoriei și spațiului (temă predilectă la Blaga și Arghezi) se întotdeauna o conștiință modernă care ne scapă în egală măsură pe cit ne pecețuiește și ne determină multe din comportările, visurile, acțiunile și reveriile noastre.

Tinerețe

Urmare din pag. 1

și responsabilități, e nu numai un autor dotat cu harul meditației, al abstracțiilor și al inventiei ipotetice, incontrolabile, dar și un autor subzistă la examenul autenticității și al interiorizării. Un poet care se confesează, e drept, indirect, în forme subînțeleșe, dar care o face la o tensiune mai înaltă decit s-ar presupune, de-a dreptul cutremurat de individualitatea pe care și-o simte, și-o aștie și recunoaște, deopotrivă încântat, dar și neliniștit, avertizat și circumspecț față de particularitățile ei greu impunabile. Tot acest sondaj obsesiv, chinător, forțînd limitele — sondu și care se confundă în bună măsură poezia lui Hagiu — în fondul abstractității și în teritoriul fanteziei obscure, însondu nu reprezintă, de altminteri, decit reflexul unui sentiment de neliniște și insecuritate reflexiv unui prea-din amenințat cu dislocarea și ruptura, o dorință, o sete de ordine și repaus. O făptură umană care poate fi foarte usor

Kira Cristinel Popescu: „La capătul oceanului”

rănită, agresată, dezorganizată sau distrusă stă în centrul poeziei lui Hagiu și, înainte de a împinge această viziune a „candorii amenințate” la consideratii și dezvoltări ambicioase, străbătute asupra de un puternic suflet abstract, poetul dovedește prin propria sensibilitate alarmată că există într-adevăr nu numai un gînd, o ipotază a pierderii identității, dar și că astfel de spaime și suferințe pot deveni din „complicații” ale inteligenței realitate obișnuită. Angoasa de a se simți risipit și înstrăinat față de adevărul structural și de identitate, dar tot ce atunci zămislește mult mai neliniștitor cu toate de dețin. La soțirea lui Traian Laru aced, pătrîndu și nu mai sint, iar neste întreaga în tinerețe se întinde o zădăric imaculată.

Traian Laru va mîca într-o nouă colo-nie a Marelui Santier, se va călători, se va deșertă de soția sa, „ceasta” lui și, probabil — romanul rămîne deschis — va fi protazonistul unor întîmplări chiar din zilele noastre.

Talentul de prozator al lui Justin Moraru este cert și-și felicităm pentru acest prim roman.

GÎNDUL PLANETEI

Patrimoniul invizibil...

de sub ghiocurile apelor au fost scoase temple, edificii colosale cu temelii moleșite de nisipuri și-au lăsat felii și apoi s-au remontat riguros și injectat tonifiant, un întreg patrimoniu ascuns din insulso de natură sau de reziduurile civilizației industriale a fost salvată, pieșă cu pieșă, și repus în drepturi.

Buldozere gigantice au defrișat jungla, născuți și abisurii marine au depășit sub soarelui și mării profunzimele și-au civilizații alunecate sub ocean, laserul și izotopul au percutat calcărurile și crusta calcinată a poluării, toată această deșfurare de forțe — uneori spectaculoasă, cel mai adesea într-tenesez anonim — nu a avut și nu are drept scop decit salvarea — unul cerc al vîrștel din amplul trunchi al civilizației umane.

Nu există cultură fără trecut și permanent memento al istoriei culturale pe care îl sesizăm cu toții, dincolo de ritmurile unor festușe ale timpului modern, reprezentări și monumente planetară a vîrștelor tulburătoare, stence, de o splendoră trufie că omul — în toate vremele și pe toate meridianele — a clădit și a snerat, a sperat și a clădit, sedimentîndu-și visele într-o fantastică geologie a culturii.

Dacă urmele colosale sau modeste ale vechi-

lor cetăți ar dispărea, dacă templele și statulele, bibliotecile și pînăcotele s-ar pierde fără urmă ar trebui refăcută — nu cred că există mijloace — conștiința de sine a umanității.

Impotriva caderii nemiloase a impactului climatic, apelor și deșerturilor, a bloxidului de carbon și oxizilor emanați cu o forțe nongalantă de industrii, UNESCO a demarat un program de salvare a trecutului cultural în forma vizibilă. Cîteva războaie pagnice împotriva unor factori perturbatori s-au încheiat cu armistiții benefice pentru întreaga umanitate. Abu Simbel, Borobodor, Sukhotai, Acropole, Venetia, Katmandu sint cîteva din localizările acestor acțiuni consacrate redării omului a ceea ce li aparține: dreptul său la istorie în forma ei exemplară.

Patrimoniul vizibil suscită interesul și promotorii colaci de salvare se aruncă în mlaștinile pericolului de tot felul. Mai rămîne să se pună la punct un comportament concertat, un program mondial de acțiune pentru salvarea patrimoniului invizibil. El ține de călătatea vîrștel interioare și de un prezent continuu. Este vorba de redarea, la scară planetară, a mindrii luminoase de a fi om și de a trăi într-o societate umană care dincolo de argumentul specieal se deține pe cele mai convîngătoare și obiectivele ei reale, manifestările ei palpabile...

Radu Budeanu

Interviu

Urmare din pag. 1

pe credem că eroul nemișcomentat parasutist, nu se va mai arunca cu parasuta. Și lăsați să aruncat. Balonul s-a ridicat, pe urma a coborît și, prin cîteva manevre complexe, „anacelarașe” a acuz loc.

— Cum a fost? I-am întrebat după ce filmul s-a terminat.

— Nu știu, a-am văzut filmul, mi-a răspuns parasutistul. Eu sint plătit numai ca să sar cu parasuta.

— Nu știu, acum plecăm într-o nouă încercare. De data aceasta cu fi încerc.

— Ce ai simțit cînd, după ce te-ai aruncat cu parasuta în afara nacelei, te-ai trezit din nou la via?

Nu mi-a mai răspuns, s-a mirat doar.

Și eu care mă gîndeam cîtu de extraordinar este să sîri într-un loc pentru a reveni exact în locul din care ai sărit! Asemenea unei călătorii imposibile. Sau asemenea unei despărțiri. Îți oșesti moticele, curajul, hotărîrea de a pleca și sări. După un timp — cît timp, nu se știe — prin tot felul de manevre ale ambelor părți, la fine de complicate, te regăsești în același loc. Și asta cînd s-a știe doar, că ai sări cu parasuta încă mai presupune riscul.

Periplu umanistic

Urmare din pag. 1

greu este acest proces istoric de formare a unei conștiințe istorice a zămislirii unui stat moral în ființa unui popor, cîtu de mult trebuie scris, cite cărți, cite opere de artă se cuvîn plămășite, cit trebuie să reviz cu fiecare generație, asupra valorilor perene pentru ca, în sfîrșit, făptura unui popor să se hotărîncească să-și apară clar fiecareu mădular al acelu popor ce trebuie să facă pe ce călătăt ale ființei sale va trebui să insiste cu răbdare și tenacitate pentru a aduce roada, pentru a nu lenevi în istorie, pentru a nu leșă împunat, pentru a nu-și sărăci pe vemenii tăi prin fațele și victoriele de zi cu zi. Cartea pleacă din Grecia lui Sofocle și Pindar, peste Italia lui Dante și Fra Angelico dar mai ales peste Florența Renasterii, odîndindu-și o călă zberul de naștere în Anglia lui Shakespeare de unde va pluti o clipă peste Suedia și Olanda ca țări mai mici de la care, cum spunea Sado-veanu nu demult, am avea multe de deșirni, și-n cele din urmă să ajungă în Franța, sora noastră latină, țara permanentei de cultură și civilizate, păstrătoarea romanității, noul pedagog al Europei. În spiritul, altul desigur, dar asimilînd experiența naidei grecești. Cum se face o adevărată călătorie ca umanist, pentru a fi de folos țării tale, pentru a aduce acasă, a absorbi tot ceea ce se cuvine în vederea creșterii celor de acasă, cum ar spune Lucian Blaga, o aflăm exemplor dip această carte de o frumusețe a limbii de o înțelegime și prosopetive a cusetului de tinerețe a sufletului rar întîlnite.

Pentru că ținta oricărui drum este de ordin spiritual este o întîlnire cu acele valori ale umanității care, înaltă sufletul, edifică ființa în vederea creației în propria țară. Totul este raportat la cultura și civilizația noastră, cartea are acest reper sigur care este această, bunul mers de acasă, buna creștere în familia Patriei așa cum au făcut-o la vremea lor Cantemir, Samuil Micu, Cantacuzinii nîk la țoră. Călinescu și Viannu așa cum se cuvîna după încredințat întru bună soartă, s-o facem fiecare dintr-o noie.

Asemenea cărți sint o sărbătoare pentru fiecare dintre cei ce au bucurat de a o născunde pentru cultura noastră care se forțeste de cărturari de rangel bunei cuvîntii a omului Zoo Dumitrescu-Busulenga.

Sălciile de acasă

Nu trebuie să mergi în Lună ca să vezi peisajele lunare. Ajunge să traversezi lanțul munților iranian Elbourz, între Caspică și Karad, străbătând tunelul scobit sub creștele înzăpezite, pus să lege peșta treu de marea altitudine capetele șoselei care face legătura între Rasht și Teheran, pentru a avea brusc senzația că ai pășit pe Lună. Gura de intrare a tunelului, scobită în versantul dinspre Caspică, îngheață clorofila, pentru a deborda prin gura sudică în apă și arșiță, făcând din fețele arseului lanț de munți două lumi total opuse din punct de vedere climatic. Prima aparține verdelii, cea de a doua — stinției roșii, spațiilor aride, stranie alături de focul capricios al naturii: deoparte curenții unei mari instaurând o climă subtropicală, de cealaltă suflet uscat al înaltului platou iranian stăpînd orice vegetație și nelăsînd verdele să mai apară decît în ghiocul oazelor sau în lungul rîurilor frivole ce se pierd în spațiile de culcare a nisipului.

raganele noastre, ce se cerea adaptat la condițiile locale și transformat într-un complex agro-industrial de prima mîna. Am zăbovit îndelung printre ei și i-am filmat pentru un episod din vitorul meu serial de televiziune. Un episod cu pîsuni înalte, cu finețe succulente, cu ugero laptoase, cu lui de o zi, cu vinet de crap românesc — pește mai apreciat aici decît morunul, cea și nisetură cu care Caspică rămîne neamestecat de darnică. Un episod cu romîni trimiși să arate cum stău rodnicășii glia oamenilor din spațiul carpato-dunărean, și să demonstreze că puterea pămîntului stă în puterea oamenilor.

I-am filmat cu omologii lor iranian. Pe frumoasa Farzan Aklem, directoarea combinatului avicol, ca echipa înstăpînită peste mîncările crescute pe bandă rulantă, însoțită de medicii veterinar Longin Iacobescu și Lucian Mînea; pe agronomul Harazin însoțit de inginerul Ion Barbu; pe dr. Gabriel Pop și tehnicianul Con-

spectacolul lumii

văzut de Ioan Grigorescu

stanfin Ciucu, tîntă localită cu inginerii agronomi iranian, cu zootehnicienii și ingrijitorii de animale care îmi tot împingeau spre obiective cele mai aratoase exemplare, bune de trimis la orice expoziție. Pe tehnicianul piscicol Mihai Colocari l-am surprins în împărăția lui de ape populare cu crabi de Amur, cu fitofagi chinezești și cu solzoși românești, prăștiți aici și puși să atînga recorduri de 9.000 kg de pește la hectarul de apă — producția medie înscrinduse în jur de 3.500 kg la hectar — suprafața totală a helostelor atîngînd 800 de hectare.

L-am căutat pe renumitul piscicultor Vadim Arvinte, creatorul acestor „fabrici” de pește proaspăt, dar el era plecat în țară, și atunci, Enculeț Popescu, însoțit de Ahmad Nabavi — director tehnic al complexului care nu mai pridicea cu laudele la adresa specialiștilor români și la roadele muncii acestora în colaborarea lor cu iranianii — m-au condus la... „sălciile lui Moș Arvinte”. Două plîngătoare, planfale cu vreo opt ani în urmă, de marginea unui lac, în capătul unei alee de pîpi tremurători, două mirese verzi crescute din două nulește aduse de sub Carpați, ambele purtînd nume de fată, știute de toți oamenii din partea locului — una Alina, după numele nepoatei lui Moș Arvinte, cealaltă Ileana, după numele soției piscicultorului — botozate astfel într-o aducere aminte.

Oare cum s-o fi spunînd „dor” în farsi — limba persanilor?

REPERE

Un critic de marcă: Georges Poulet

Nervos, bogat în racursuri, portretul lui E. Simion în *Templele diverse*, mai ales că, în afara unui cerc restrîns, ne îndeamnă să păim atunci s-au citit (și cunoscute) multe despre criticul francez, născut în Belgia la începutul secolului. Pierre de Boisdefre în *Literatură azi*, vol. 2, Paris, 1979, include opera lui Poulet în sfera meta-critică, alături de Blanchot și Richard (cf. p. 551). Altmundeva, în secțiunea *Virsa critică a literaturii*, de astă dată în compania unor Picon, Albers, Barthes, Poulet este asociat criticilor al căror merit fundamental ar consta în faptul „de a pune în treabă esențialul privitor la semnificația unei opere” în opoziție cu strategia „revelativă biografică” caracteristică unei bune părți a criticilor din secolul al XIX-lea. (Cf. p. 581). În 1950, Poulet primește premiul Saint-Beuve, în 1952 — Premiul Criticii, pentru primele două volume din teologia estetică *Studii asupra timpului uman consacrate*, cum observă Boisdefre, „dimensiunii temporale în marile opere ale literaturii noastre” (Cf. p. 731). Desi aproape de-o virsă cu secolul, Georges Poulet poate lăsa impresia lui E. Simion a fi „de o frumusețe liniștită, aristocratică”, vociferă ca stalinul „o potolită, frumoașă, naturală, semnificativă, inteligentă” fiind calm și „sigur în ceea ce spune, nou pentru că este profund”. E. Simion, care a parcurs mai mult din opera lui Poulet decît s-a tradus, recent, la noi, respectiv *Constanța critică* (Univers, 1979) — opineză despre universitarul francez că este „în fond, un critic temerar, aventurist de nuanță spiritualistă” în opera căruia, meritul esențial rezidă în redarea „elementului spiritual din opera literară valoarea pe care alți critici i-au refuzat-o”. Înainte de orice, Poulet, stabilește ceea ce s-ar numi „punctul de forță al operei” coincident cu „punctul de plecare” — „momentul maxim al unei energii unice, irepetabile”. O lucrare, de altfel, publicată în 1964, se și cheamă *Le point de départ*. Conceptele operaționale: timpul și spațiul, analiza se desfășoară, observă Just E. Simion, „la fiecare pură a raiului”. Totuși, Poulet ar fi „un francez curios” deoarece „nici una din însușirile zgomotoase ale inteligenței galice nu se manifestă în atitudinea lui generală. Stilul său nu-i cu necesitate ironic, gravitatea gândirii nu ia forme pomozitate”. Într-adevăr, autorul francez nu-i agresiv ironic așa cum, pe de altă parte, se afirmă că este literatură dintr-un amvon, scientist, impersonal și nu-și face din „obiectivitate” chip cioplit. „Adevăratul patron al criticii moderne este Montaigne”, afirmă Poulet și, în final, „orice critică este inițial și fundamental o critică a conștiinței” după ce, în *Introducere*, aversivase deja că „actul lecturii... implică coincidența a două conștiințe: aceea a unui cititor și aceea a unui autor” și, la fel, „conjuncția acestor două conștiințe este tocmai ceea ce caracterizează... critica timpului nostru”. Sigur că ironic, ca ton general observată la un Lemaitre cînd acela se lăsa entuziasmat de romanele lui Pierre Loti — nu e vizibilă la Georges Poulet. Însă ironia nu lipsește cu totul — dar se putea?... Iată de pildă începutul studiului despre Doamna de Stael: „În 1788, cînd ajunge la virsa majoratului, Doamna de Stael scoate o cărticică...”. Sau în finalul primei secțiuni a aceluiași studiu: „Unirea sufletelor prin literatură e comparabilă cu o căsătorie fericită”. Sau în studiul despre Marcel Raymond, cînd, nu pe nepregătite, dar nu mai puțin savuros prin asta, Poulet scrie că „Raymond este în situația misticii. Acesta știe plîng că sînt incapabili să exprimăm ceea ce au simțit, pentru că a exprima acest lucru ar însemna să-l traduci într-un limbaj limpede și pentru că limpezirea ar face să-l dispară plîng și amintirea. (...) În mod rigoros, el ar trebui chiar să fie cel ce nu mai scrie deloc...”. Sau, la p. 201: „În felul acesta, Bacheler, vînd, ca și

părinții lui Degetel, să-și piardă copiii gîndirii în cadrul, la vîrsta învecinată cu lucrările de bogății și presărîndu-și spusele cu surprinzătoare revelații”. În sfîrșit, invităm și la reluarea primelor alinate din analiza dedicată lui R. Barthes (Ed. Rom. p. 282).

Simplificînd, s-ar putea afirma că în fiecare studiu conținut în *Constanța critică* autorul adoptă o aceeași strategie, servită de un limbaj limpede, adecvat, rarori turburat de vertijuri metaforice, de mania etichetărilor sau de „critica criticilor critice”, oricum, întotdeauna echilibrat și participativ — pentru că la Georges Poulet distingem această rară calitate a echilibrului. Îndechii strîns unit cu tensiunea lirică a eului. Așadar, întii e stabilit un „punct de plecare” în raport cu care este identificat și esențialul metodei și concepției autorului analizat. Urmează o serie de precizări și nuanțări venite să dovedească evoluțiile și involuțiile în raport cu reperul inițial, iar la urmă, natural, se conchide. Un minimum de avagații, cerute adesea numai

Desen de Nicopetre

de nevoia comparabilității, însă un maximum de informații, prin condensarea unui imens material lecturat și analizat — cel puțin în cazul scriitorilor care și-au încheiat opera (Stael, Baudelaire, Proust). În final, sistemul tentativ al deducem că — fie disimulat, fie pe accident vădit — simpatia lui Poulet alunecă spre critici mai puțin formalizați, mai puțin imperioși și „obiectivități”. Adică — spre aceia care scriu de la stînga spre dreapta. Excesul analitic, stilistic, agresiv și formalismul (structuralist sau nu) par să evidențieze, mai curînd, momente de cîrmă adevărate alexandrinism ale criticilor contemporani. Implicată, polemică lui Poulet nu pălăsește niciodată tonul urban, este toleranță și permanent animată de o fundamentală bună credință. Exemplară deontologică, exemplară și sub stîlțea alte aspecte, cartea lui Georges Poulet vine să completeze, memorabil, gama studiilor importante tîmărice în binecunoscuta colecție a editurii Univers.

Mircea Constantinescu

INGEBORG BACHMANN

Din „Cîntece în exil”

Duro legge d'Amor! ma, ben che obliquo, Server convensi; però ch'ello agginge Di cielo in terra, universale, cantuque, Patricio, „I Trianti”

Remora de palmier se frînge-n săpăd, scările se prăbușesc, orezul sece (caprîn și scilpețe-n rază străină de iarnă).

Copiii strîgă și pomesc spre muntele laeami, mîncîndu-și ioină albă și se roagă carului

Beteala bogată de săpădă aurul de mandarin gonesc în Băemul sălbătic, potocula singerie se-nvîrte-n cerc

Eu însă, sînită sîngur stau în strînsăpă de fier.

Zăpădu nu mi-a închis încă ochii

Lipiți de mina morții lac în tot trupul

lubiți nu-s de nimeni și nici o lampă nu mi-a fost ridicată.

Ca nicînd frigul pătrunde-n oase Zburînd veneau comani pe mare Cu toate lumina gelului s-a prădat, orezul a cîzut.

Sînt nevinovată și prînsă în Neapoliu cucerit unde iarna pe Pasilip și Vomero-i ridică la cer unde fulgerale-i albe sub cîntece pierjale și tunetele farînbi le împecă dreptate.

Sînt nevinovată și pină la Comsolodi se-nalță pînă în nori Wunderschön stă de cîntec palmerii

lără speranță, ca să nu dispar nici orbuc, cînd, prăvălitor, peștele și zburîștea-ompioreia cînd iarna, pe lăuna, aruncată marea de cîldera saluri

ceste lui face un zid și nici cînd toaleziurile fugare

lăsa fugurului următoarea lumină.

înălțînd în dragădă de de-abia ochi — cînd lava se pogori și ne țintî cu sulfurea-i la picăniul muntelui, cînd, în sfîrșit, craterul ostentit își pedă cheia pentru aceste trupuri închise în ele —

am intrat în camerele asidite iar virsă degetelor na lumina intanarului

Înălțîndu ochii-ți sînt ferestre în-ă-șară unde stau în lumină înălțîndu piapă-ți este o mare ce mă tragă la fund înălțîndu salidul p-e-a punte pentru vapoarele mele, ce se-nțorc diatr-ea prae lungă căldările

Fericeasa lăsa un strop de argint pe care stau pironită

înălțîndu gura-ți este un culb macie pentru limba prînsîndu-se-n aripă înălțîndu cîmea-ți este un pepene de lumina dulce și-mbiatoare fîr de sfîrșit înălțîndu tăcute-ți sînt venele și pină-n viri pline cu aur pentru ce eu cu lacrimi să spăl și ce odată să mă răsplătească

Tu pramești tîluri, brațele-ți cuprînd bunuri ce mai întîi pe-ți revin.

Înălțîndu picioarele nu-ți sînt niciodată pe drum ci tatădeuna deja ajungînd în țările-mi de mîtosă

înălțîndu eastele-ți sînt fluiera clare din cîra pot țasa sunete ce pină și moartea vor prînde

Gură ce a-nnoptat în gura-mi Ochi, ce mi-ai pîzit ochiul, Mina — și ochii, cei ce m-au fîrîit, gură, ce ai restit sentința mină, ce mi-ai condamnat!

Traduceri de Ioana Balan

CARNET AFRICAN TROPICELE SPERANȚE (II)

Ceea ce m-a impresionat în Africa, ceea ce mi-a rămas adînc întipărit pe rețină și în memorie — înainte de a cunoaște oamenii și istoria lor, de a descoperi realitățile economice și sociale ale continentului — au fost locurile, peisajul, chipul pămîntului. Privelistile Africii te uimesc și te încîntă, te copleșesc prin frumusețea și dimensiunile lor. Am fost și sînt tentat să cred că aici natura și-a dezvoltat într-o măsură mult mai mare decît în alte părți ale lumii fantezia, forța sa care de la origini înspăimîntă omul și-l face totodată să îndrăznească. Totul sau aproape totul este supra-dimensionat, stă sub semnul neobișnuitului. Degetul se întinde pe milioane de kilometri pătrați (un ferit din suprafața continentului) și, într-o continuă căutare de spațiu, înainteză mereu spre nord, spre sud, spre toate cele patru puncte cardinale; savana își ridică ierburile mult peste statura unui om, la — și merei înălțime sufocînd cu ele pămîntul; pădurile, (circa 1 milion de kilometri pătrați) privesc de aproape sau din înaltul cerului, nu sînt decît o masă compactă de clorofilă, o pinză de verdețată „tesută des” din arbori și liane. Mîntii, văli, fluviul, lacuri, sînt toate croite pe alte înălțimi sufocînd cu ele pămîntul; și apa — sau lipsa de apă — au dat acestui pămînt o înfățișare deosebită, un chip de-o rămă armonie. O armonie pe care nu o au alte continente, pe care nu o întîlnești în alte zone ale lumii. Luați hărțile Africii și o veți observa cu siguranță: la limita de nord a continentului o zonă fertilă cu climă mediteraneană, apoi, „mergînd” spre miază-zi, desert, stepă, savană și, în sfîrșit, la paralela zero păduri întinse și umede. De la Ecuador spre sud aceleași zone de vegetație dar în sens invers — pădure, savană, stepă, desert iar la Capul Bunei Speranțe, climă mediteraneană ca la Alger și Tripoli. O simetrie perfectă, un echilibru care te face să admiri „împarțialitatea” naturii...

Și totuși ceea ce caracterizează peisajul african este un fenomen străbătînd continentul: nu este armonia, ci contrastele, marile deosebiri dintre diferitele sale zone geografice. E aproape

REVISTA STRĂINĂ

● **„AM DESCOPERIT COMOARA LUI PRIAM”,** acesta a fost strigătul lui Heinrich Schliemann în luna iunie, cînd a făcut prima din marile sale descoperiri ce l-au condus la realizarea viziunii sale de-o viață, identificarea Troiei. Un articol recent în legătură cu viața marelui arheolog subliniază caracteristicile principale a personalității sale: obstinarea și voința de realizare a idealului, Personalitate diversă, cu preocupări în afaceri și în studiul limbilor vechi, Schliemann a fost cel care a revelat lumii moderne civilizația egeeană, precum și structurile succesive care au definit cetatea asediată de ahei. Portretul actual al lui Schliemann evidențiază, de asemenea, trăsături mai puțin discutate ale personalității sale, cum ar fi acuitatea de cetățean.

● **LITERATURA INDIEI** din Statele Unite este un fenomen luxuriant care probează vitalitatea și splendoarea modalităților tradiționale, prin antologii prestigioase, prin culegeri de versuri și romane ale unor autori ce aparțin descendenților marilor triburi. Într-adevăr, în istoria literaturii contemporanii roșii, prin rezistența față de influențele ce tindeau să anuleze bogata lor moștenire. Accesul scriitorilor indieni la premiile literare și la fenomenologia de consecare valorilor a fost întotdeauna în primul rînd ilustrat de succesul spectaculos al lui Scott Momaday, cunoscut mai ales prin romanul său, *Incunabula*. Pentru a putea realiza o asemenea din zorzi”. Mai puțin evidențiată pînă acum a fost poezia lui, precum și studiile sale consacrate literaturii engleze și tradițiilor literare indiene. Un volum de versuri realizat pe motivele cîntecelor rituale indiene s-a impus criticilor americani prin forța expresivă și plasticității extraordinare a imaginilor. Un comentariu spusese că, prin Scott Momaday, poezia tribului Kiowa intră în universul literar.

● **POEZIA CINEZĂ CLASICĂ** conține un tezaur deosebit de bogat în ceea ce privește ritmicitatea și studiul de morfologie literară și sistematizarea a materialului. Recent o editură americană a publicat o antologie din poezia de dragoste a marilor împărătești din perioada medievală, sub îngrijirea cunoscuților traducători de poezie chineză, ei înșiși scriitori de autoritate, Paul Engle și Hua Ling Nien. În această antologie s-au inclus și din decursul secolului, lirica feminină a cunoscut realizări de excepție, transcrind diagrama unor sentimente diverse, cu o acuratețe unică. Comentariul acestei poezii se ocupă și de frumusețea descrierilor de interioare, de arte cu care poezia din epocă au reflectat în peisaj și în interioarele rafinate toate stările sufletesti și mișcările sentimentelor.

● **GABAY GARO** este un poet maghiar ce și-a construit notorietatea pe un vers energic, a cărui originalitate reiese dintr-o construcție dinamică, realizată cu forța expresivă a unui ideal dinamic. Criticii din R. P. Ungară îl consideră o personalitate promițătoare între scriitorii de vîrstă mijlocie, autor al unei opere convinșătoare, prin puritatea tonului și implicarea sa în realitatea istorică imediată. Gabay Garo se impune drept un poet cu o acută conștiință europeană și cristiană pentru că, în lume nobilă, în care valorile intelectuale se se întegresc firesc într-un sistem de convingătoare valori morale și cetățenești.

● **POEZIA FRANCEZĂ CONTEMPORANĂ** cunoaște un fenomen interesant de manifestare în revăte cu caracter efemer, ce au mai degrabă rolul de antologie, propunîndu-se cititorului ca o serie poetică nouă și un sistem de mijloace grafice care, în acest fel, sînt validate sau nu de public. De obicei sînt publicate cu număr limitat de exemplare, în număr mic, multe dintre ele aparînd în ordine descrescînd. Avînd nume înscrise din stări care sugerează voința poetică, sau condiția lor perisabilă, ele au afirmat personalități ce

ne de necrezut cit de zgîrcită a fost aceeași natură cu unele regiuni și cit de mărimoasă cu altele, cit de scîlțit și întrîn pare chipul unor întinse pămînturi și cită vigoare arată și altora. Căldînd numai cîteva ore, „coborînd” de la Tripoli la Brazzaville, sub aripa avionului descoperi privelistile tulburătoare: întinderi nesfîrșite de pămînt care nu cunosc picătura de ploaie a nisipului și soarelui, un univers al arșiei și țipei de apă. Sahelu, un „man-made-desert”. Și la sud de acest Sahel dezolat, la cîteva sute de kilometri de Bamako sau Niamey — pămînturi roditoare, zone lacustre unde apa abundă, universul de clorofilă al continentului. Înconjurînd de pildă, de exemplu (Nigerian) pătrunzi în savana, cuprînsă descrieri de flăcări cum spune scriitorul Cyprian Ekwensi, în pădurile Camerunului și ale Zairului; ajungi mai la sud, în brusca zambiană și în întinșă junglă de pe Limpopo. Am străbătut o milă kilometri pe cărările înguste de pe malurile îndebăzîntului fluviu și am avut întotdeauna senzația că mă găseam într-o uriașă baie de aburi. La adăpostul pinzel de frunze și liane domnea o umbră înăbușitoare, sufocantă, îmbibată de apă. Atingeam din greșală o creangă sau o frunză de bananier și începea să pîndă. Aerul era umed. Pămîntul la fel. Umiditatea împodobează cercei de apă și arbori și plante și flori. Multă, chiar prea multă apă. Iar la cîteva latitudini mai spre nord sau mai spre sud, nisip, secetă, o sete continuă.

C. Carbarău

tînd să se „clasicizeze”, cum ar fi Michael Deguy, Fay, Alain Delabaye și alții. Un caz de asemenea tipic pentru literatura africană actuală este acela al poetului comorian și zairian, Michael Deguy, care începe să caute întreprinde un demers al gândirii ce se constituie într-un text paralel, de multe ori avînd aceeași frumusețe ca și obiectul artistic contemporan. În acest sens, Michael Deguy este unul dintre numele cele mai semnificative. Pe de altă parte, poezia radicală a lui Marcello Pleynet, de pildă, este o poezie așezată, după apăsarea unei cărți, intrare în forme mai puțin insolite, cîștigînd în puritate și vigoare.

● **PRIMOS KOZAK** este unul dintre dramaturgii cel mai cultivați de critică în literatura slovenă de azi. Scriitor de solidă formație intelectuală, cu studii de filozofie în Sorbona, el folosește o modălită foarte modernă, pe lângă a înțelesului, în decembrie pe marți dramaturg elvețien, cum ar fi Dürrenmatt și Max Frisch. Este autor de piese radiofonice, construit un limbaj dramatic înecăcut de deplină calitate, reproducînd tensiunile comunității moderne, fascinat de gîrea de presă și de evenimentul cotidian. În piesele lui Primos Kozak, o trăsătură specială este, de asemenea, nota de dezbateri ideologice, am putea spune, adică voința oamenilor de a înțelege ideile și valorile morale care le solicită energia și se confruntă adeseori nemilos.

● **INTERESANTĂ EXPERIENȚĂ** a constituit-o studiul mumilor egiptene, sintetizat într-o carte de mare succes, cu titlul „Misterele mumii”, editată de Rozalie David. Se știe că monumentele funerare egiptene au fost stupide și înfrumusețate de o manieră continuă, care au condus, de asemenea, la distrugerea mumii, a căror stare bună oferea posibilitatea studierii ritualurilor moștenite, conducînd, în acest fel, la destrucerea secretelor unui mare civilizator. Dincolo de a fi o problemă pură de conservare a rămășițelor moștenite, studiul mumii este o adevărată arheologie, contribuind la întregirea imaginii asupra Egiptului antic.

● **UN STUDIU PROFUND** al organizării sociale este întreprins în volumul „Drașele Britanice romane”, care prezintă sistemul de organizare și conducere al localităților urbane în perioada ocupației romane în arhipelagul britanic. Autorul, John Wacher, ajunge la concluzia că modelul municipalității romane reflectă un grad înalt de formalizare a relațiilor sociale, o înțelegere subtilă a girurilor conducerei societății, pentru mobilizarea energiei colective și întărirea lor în fața eventualei vederi realizării scopului pe care și-l propunea colectivitatea.

● **VIATA FEROVIARELOR** din Franța în perioada dintre cele două războaie mondiale, văzută prin descrierea activității de zi cu zi a unei familii, al cărei bunice este mecenat de locomotivă, tîntă pentru de cel ferat de vîrstă și de condiții de muncă deșchisă ca și cuprîndă și se înțelegă tot ce se petrece în jurul său, este subiectul unor amintiri de familie, în care autorul, Henri Vincenot încearcă să descrie gloria de a fi un călător în Franța, un călător care este și pictor — despre formarea constructorilor de mijloace de transport din secolul XII.

● **IN NOUL SAU ROMAN** „Une atare intime”, scris în editura Robert Laffont, prin scriitorul Max Gallo face un fel de anchetă asupra crimei și a mai fost găsită niciodată, — filca proprietarului Wrupiel. Dedicată „dispariției unei femei” care nu a mai căzînd din Nisa, oraș pe care cîștigătorii îl cunoaște cu ușurință, — paginile acestui roman sînt o reală radiografie a realității politice și sociale a acestui oraș. Max Gallo este un scriitor care la editura Robert Laffont, care s-a făcut cunoscut cu celebra sa trilogie „La baie des Anges”, pregătește un roman istoric despre Franța contemporană.

SPORT Lustruind drumuri în munți

La Cîmpulung, pe stadionul din curtea companiei de cavalerie a echipei naționale, antrenată, în sfîrșit, numai de Stefan Covaci, a invins cu 5-1, folsind primul 22 de jucători de fotbal ai României — formația Muscelul care, anul acesta, a retrogradat galopant în divizia C. Pe zăcămintul asta, cîmpul este în jurul cărui morman de picoteți, moțalță și sirop pentru saraliu, rezultatul, găsesc eu, și foarte bun și plin de promisiuni ametoitoare. Zimbrii Muscelului, spun gurile rele, puteau să mă rădădească două tuberoze în poarta apărată, pe rînd de Ionelache și Cristian, dar și-au adus aminte că la Dragoșavele și Rucar își reparau domniile aflați în drum spre Ardeal căd-vanele și deseori în loc de aur plăteau cu hărănoie. Orice loc e bun dacă se află sub soare, dar aceluși cîntănt de miresme, de sunetul apelor invînd pîntre și de lumina înverzînd din cîltorie de meri se cere apărut cu dinți. Așadar, după ce-au furat o pălărie de fragi creacuți în pămînt de minastire veche, tricolorii au luat drumul Brașovului, unde, miercuri, au invins cu 1-0 formațiului lui Nicolae Proca. Mecul a fost de-a dreptul penibil. Spectatorii priveau și și făceau cruce cu limba-n gură, adică asta e și-și facea Stefan Covaci a plîmbat-o prin Brașovia și prin toată Europa? ! Gloria Strehaia, care a cîștigat o partidă cu 18-2 și n-a întreat nimeni de unde atîta talent pe cap de locuitor, ar fi dat-o peste cap în doi timpi și trei mișcări schioape. Scuze s-au găsit imediat: la Brașov a bătut vîntul, un vînt puternic care purta mînea numai spre adversarii, adică pe cărările

pierzaniei. E cunoscut de toată lumea că vîntul la Brașov, o urit și negru și pur și mîna și poate, dacă vrea el, să inhale mînea și s-o ducă s-o dumeie la corbi sau la Sura dactilor. Vînt care îngheță mașinul în ceasne și slăeșie copitele de măduvă. Odată a răpît o șarpe plină cu miresme la a doua sau a treia căsătorie și nu s-a mai aflat nimic de ele. Lucrul dracului, ce să mai vorbim! La Brașov te smîntesc vîntul, în Bărgan te lopești în bocanci de căldură, unde să-ți duci pe băieți să joace? Ce mai mulți — și nu glumesc — ar trebui întorsi pe maldan, unde n-au fost în stare să învețe cum se dă o pașă cînd plouă sau cînd vîntul scutură funigii și ploaia, Astora să le fie mînerul de la crămă un sarpe. Dar nu mi se face griji, i-ar desînța el, i-ar imblîzni și i-ar pune să umple oalele în locul lor. Parcă sîntem băștinași, ori de cîte ori se aprinde o perioadă de înfrîntări grele vine și ne cîntă pe gard un cocos cu gîtu țîat și cu opanele-n pîșia de la Crăciunul trecut. Lumea fotbalului nostru gîndeste linceț și se mișcă de par-er-avea brumă pe oase.

Decamdată juna Rodică nu dă semne c-ar avea apă rece-n colții, dar eu tot mai cred într-o schimbare la față și aștept ca cîntecul lui Stefan Covaci să se schimbe-n fulger. Septembrie cel viortu, cu mînea răvășită de tufe de jenușari, va răspunde surzător vîntului nostru de-a vechea taurii Spaniei? N-aș vrea să fim din nou cei ce se lovesc dureros de bucuria altora.

Fănuș Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

Redactor șef: Nicolae Dan Frunzelat; Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Școlii Nr. 1, tel. 13 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 34 86
ARONAMENTELE:
3 ianuarie — 13 ianuarie; 6 ianuarie — 26 ianuarie; 1 an — 52 lei
Tiarul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCOLII”
Paginist: Dobro Marian